
EX LIBRIS
NORMA UND ALFRED WEISZ

AZ ÖRDÖG

VIGJÁTÉK HÁROM FELVONÁSBAN

IRTA

MOLNÁR FERENC

Tizenegyedik kiadás

BUDAPEST
FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irod. intézet és könyvnyomda
KIADÁSA

Franklin-Társulat nyomdája

HEGEDŰS GYULÁNAK

AZ ÖRDÖG

SZEMÉLYEK.

László	*Szerémy Zoltán*
Jolán	*Sz. Varsányi Irén*
János	*Fenyvesi Emil*
Az ördög	*Hegedűs Gyula*
Elza	*P. Gazsi Mariska*
Selyem Cinka	*Hegedűs Gyuláné*
András	*Győző Lajos*

Vendégek.

★

Először adták a budapesti Vigszinházban 1907 április 10-én.

★

Szinpadokkal szemben kézirat. Az előadás joga és a szinpadi példány Valentin Lajos szinházi ügynöksége útján szerezhető meg.

ELSŐ FELVONÁS.

Szin: szoba a festőműterem mellett, Jánosnál. Hátul balról üvegajtó, portièrerel a szinpad felé. Ha nyílik, belátni a műterembe. Jobbról hátul vágott sarokban bejárat-ajtó. Balról elől ajtó. A háttérben a két ajtó közt antik szekrény. A szekrény előtt díszes terítővel leterített asztal, telerakva szobrokkal, edényekkel, arcképekkel, stb. Az asztaltól jobbra és balra szék. Balról leghátul antik szekrény. Balról elől a falhoz tolt asztal, olyanforma, mint a másik, csak kisebb. Az asztal mellett a falnál szék. Balról a szekrény és az asztal között a földön álló kleiderstokk teleaggatva szines jelmezekkel, sálokkal. Balról elől nagy, álló, aranyozott templomi fa-kandeláber, 12 villamos körtével. Balról elől

nagyon széles pamlag, szőnyeggel leborítva, rajta színes párnák. A pamlag előtt kicsiny, de nem alacsony asztalka. Dohányzókészlet van rajta. A pamlag előtt jobbról puff. Jobbról, hátul az ajtó előtt spanyolfal. Jobbról elől francia kandalló, melyből vörösen fénylik a parázs. A kandalló előtt, háttal a közönségnek, igen nagy, trónszerű, piros-arany karosszék, melynek támlája tökéletesen eltakarja azt, aki benne ül. A trónszék mellett, balról, alacsony török asztal könyvekkel. A szoba falain túlzottan sok, berámázott és berámázatlan kép, rajz, vázlat. Színes szövetek, miseruhák a falon. Gipszszobrok, fejek. Szőnyegek. A mennyezetről nagyon cifra, inkább táncterembe való csillár függ le. Délután három óra.

ELSŐ JELENET.

János, András, majd Cinka.

A szín egy pillanatra üres.

JÁNOS *belép kalapban és téli kabátban, ezeket leveti.* András! — András!

ANDRÁS *előjön a műteremből.*

JÁNOS. Hol mászkálsz?

ANDRÁS. Sehol kérem.

JÁNOS. Az ajtó tárva-nyitva, akárki bejöhet. *András a műterembe rohan és bársonykabátot hoz ki. Mialatt András benn van.* Hol a mai ujság? *Megtalálja.* Na mi lesz? *András bejön és rásegíti a kabátot, János rágyújt.* A szabó már kivasalta a frakkomat?

ANDRÁS. Egy óra mulva küldi, nagyságos úr.

JÁNOS. Jó. *Pénzt ad neki.* Itt egy korona! Eredj le a fehérnemüshöz, vegyél egy frakkhoz való fehér batiszt nyakkendőt. A régit vidd el mintának. *András indul.* Megállj. Készíts ki az ágyra kemény inget, manzsettát, gallért. Keresd meg a

kis gyöngyházgombokat, ott vannak a felső fiókban egy gyufaskatulyában. Várj. Add vissza a koronát. *Megtörténik.* Itt egy ötös. Vegyél egy pár nyolcas számú fehér báli keztyűt is. Majd elszámolsz Mielőtt lemégy, eridj be a műterembe, tedd fel a dobogóra a velencei széket. Három órakor jön Lászlóné ő méltósága, portréhoz ülni. Attól kezdve senkinek se vagyok itthon. *Közben végigdőlt a kanapén.* Add ide a hamutartót. *Megtörténik.* Mehetsz.

ANDRÁS. Kérem, nagyságos úr.

JÁNOS. Mi az?

ANDRÁS. Itt a Cinka.

JÁNOS. Hol?

ANDRÁS. Bent az atelierban.

JÁNOS. Menjen haza. Nem kell. *Lapoz az ujságban.*

ANDRÁS *az üvegajtóhoz megy.* Nagysád. *Eltávolító kézmozdulattal.* Ma nem kell modell.

CINKA *belép.* Jó napot. *Nincs válasz.* Ma nem festesz?

JÁNOS. Nem. *Lapoz.*

András bemegy a műterembe.

CINKA *búsan.* Alászolgája. *Visszafordul.* És holnap?

JÁNOS. Holnap se.

CINKA. Alászolgája. *A szemét törli.* Te már nem szeretsz engem, te már nem szeretsz engem.

JÁNOS. Kezdődik megint.

CINKA. Már ősz óta nem szeretsz. Én ezt mindjárt láttam, mikor tájképeket kezdtél festeni. Mikor szeretsz, mindig az aktomat fested. Tudom én, mit jelent az, mikor a tájképek gyönnek.

JÁNOS. Buta vagy, Cinka.

CINKA. Tudom. Felöltözve minden modell buta.

JÁNOS. Eridj szépen haza.

CINKA. Csak küldj, csak küldj. Menjek szépen haza. Már egy hét óta mindig úgy megyek el innen, hogy le sem vetkőztem. Hát mi vagyok én? *Sirva fakadt de rögtön abbahagyta.* Én ám tudok mindent.

JÁNOS. Igen?

CINKA. Nézz rám. Nézz csak rám. Te

megnősülsz. Merd a szemembe mondani, hogy nem.

JÁNOS. Nem.

CINKA. Na ja, majd te nem mered a szemembe mondani. Egy Tóth Elza nevű lányt veszel el. A barátod felesége, a Lászlóné hozta össze a dolgot. Merd a szemembe . . . különben, hiszen hiába, mert te belemondasz a szemembe akármit.

JÁNOS. Honnan veszed mindezt, angyal?

CINKA. Egy ilyen szép fiatal asszony, mint ez a Lászlóné! Ahelyett, hogy ő maga barátkoznék veled, hát megházasít. Tudod, mert azt nem bántam volna. Engem úgyse szeretsz. Mindig tájképeket festesz.

JÁNOS. Hát most mit akarsz tőlem?

CINKA *átfogja a nyakát.* Semmit. Az ilyen szegény akt, mint én, nem akarhat semmit. Ha ti meg akartok nősülni, mink aktok csinálhatunk akármit, mégis elveszitek a privátot. Mondd legalább, hogy szeretsz.

JÁNOS. Ühüm.

CINKA. Hümmög. A régi szeretőm, a Náray, szebben hümmögött.

JÁNOS. Mindenki úgy hümmög, ahogy tud.

CINKA. Ezt is csak akttal lehet csinálni. Ismerem én már a festők szerelmét. Előbb: «édesem, drágám, Fornarinám, Fornarinám, micsoda háta, micsoda keble, micsoda vonala!» Aztán később: «sárga a bőröd, sárga a bőröd.» — Aztán még később: «ma nem érek rá.» Aztán a tájkép és püff, vége. Szeretsz?

JÁNOS *mosolyogva.* Igen.

CINKA. Ha úriember volnál, most megígérnéd nekem, hogy feleségül veszel. Látod a Náray úriember volt, az mindig megígérte. Az nem volt smucig. Még ez se legyen nekünk? Unsz, unsz?

JÁNOS. Hiszen, ha nem unnálak, már rég szakítottam volna veled. Gyere, édes kis unalmam. *Megcsókolja.* Menj angyalom, menj haza, menj, menj!

CINKA. Holnap se jöjjek? Holnapután se?

JÁNOS. Nem.

CINKA. Hát már soha nem fogod festeni az aktomat?

JÁNOS. Majd este elmegyek hozzád, Lászlóékhoz az estélyre úgyis csak tizenegykor megyek.

CINKA. De hát hogy fogsz festeni nálunk? Nem is látsz. Még a gáz sincs bevezetve. Csak petróleum-lámpa ég.

JÁNOS *az ajtónál.* Hát majd elfújjuk. Szervusz.

András belép és átmegy a műterembe. Cinka elmegy. János meggyujtja elaludt szivarját, a pamlaghoz megy, előveszi az ujságot és lefekszik. Éles csöngetés. Hirtelen felugrik. Kissé izgatottan szól.

JÁNOS. András!

ANDRÁS. Nyitom!

Átszalad a színen András, ki a bejáratajtón, melyet nyitva hagy. János a nyakkendőjét gyorsan megigazítja. Az ujságot leteszi. A szivart belenyomja a hamutartóba. Haját elrendezi. A belépők elé megy. András künn marad.

MÁSODIK JELENET.

János, László, Jolán.

László és Jolán belép.

JÁNOS. Csókolom a kezét. Szervusz. *Üdvözlések.*

LÁSZLÓ *siet.* Fiam, én csak idehoztam az asszonyt. Szaladok vissza az irodámba.

JOLÁN *körülnéz.* Hát magánál ilyen?

JÁNOS. Úgy-e furcsa? Cifra szemétdomb.

LÁSZLÓ. Előbb azt gondoltuk, hogy ne ma kezdd meg festeni az arcképét. Ha hat évig tudtunk rá várni, ráért volna még holnapig. De az asszonyt oly idegessé teszi a készülődés erre a mai estélyre, hogy idehoztam. Tudod-e, hogy ez a házszentelő az első estélyünk?

JOLÁN. Muszáj volt. Fiam, annyi revánssal tartozunk.

LÁSZLÓ. Bár már túl lennénk rajta. Nem szeretem a flancot. Én Freebodynál tanultam az üzletet, Londonban.

Annak kilencven milliója van és még sohse adott estélyt. Csak ezen a nyomorult Pesten kell. Mikor jőjjek az asszonyért?

JÁNOS. Korán sötétedik. Háromnegyed óra mulva már nem lehet pingálni.

LÁSZLÓ. Tehát?

JÁNOS *órájára néz.* Négy óra körül.

JOLÁN *egy aktra mutat.* Ez a kép kicsoda?

JÁNOS. Egy modell.

JOLÁN. Meg mertem volna rá esküdni. Az, aki most jött le a lépcsőn.

LÁSZLÓ. Ja, a Selyem Cinka? Ezt meg kell nézni. *Indul a kép felé.* Azaz nem is kell megnézni, minden perc drága. Remélem, most már végzel az ilyen Cinkákkal! Te is oka vagy, hogy ezt az estélyt adjuk. Ugy-e?

JOLÁN. Bizony. Ma fog végleg beleszeretni Tóth Elzába.

JÁNOS. A legjobb akarattal megyek. Visztek a vágóhídra. Nősülni! Nősülni!

JOLÁN. Mily boldog lennék!

LÁSZLÓ. Hát még én. Meg a lány is. Meg te is. Mindenki.

JÁNOS. Adja Isten. A lány nagyon kedves.

JOLÁN. Hát még ha . . .

JÁNOS. Ha még egy szót szól, imádom is. De ez csak estére van kitűzve.

LÁSZLÓ. Megyek. Az emberem minden percben telefonálhat. Fiuméból a kukorica ügyében. *Megcsókolja Jolánt.* Négykor érted jövök, fiam. Légy nyugodt. Gerbeaud mindent elvégez. Semmi gondod semmivel. Szervusztok.

JÁNOS. Nem félsz itt hagyni az asszonyt?

LÁSZLÓ. Megmondjam őszintén? Azért sietek úgy, mert félek, hogy még meggondolom és visszaviszem.

JOLÁN. Féltékeny vagy?

LÁSZLÓ. Hazudjam? Akkor: nem. Ha nem félnék, hogy komikussá válok, azt mondanám: gyerekek, vigyázzatok magatokra. Isten áldjon meg. *El.*

HARMADIK JELENET.

János, Jolán.

János kikísérte Lászlót. Visszajön. Az ajtót becsukja. Némán áll meg a küszöb mellett. Abban a pillanatban, mikor János visszajött, Jolán hevesen megrázkódott. Most végigsimítja homlokát.

JÁNOS. Mi az?

JOLÁN *idegesen, halkan nevet.* Se . . . semmi.

JÁNOS *gyöngéden.* Megijedt valamitől?

JOLÁN *nem felel.*

JÁNOS. Nos?

JOLÁN *idegesen, zavartan, mintha félne tőle.* Tudja... ahogy most itt Alfréd elment, úgy éreztem, mintha otthagytak volna valahol.

JÁNOS. Hogyan?

JOLÁN. Ilyen érzésem volt, mikor a

mama otthagyott Drezdában, a panzióban. Hogy most itt maradok egyedül künn az idegen életben. Most majd magamnak kell gondolkoznom. Én... tudja, hisz hat évig soha nem akartam idejönni. *Körülnéz.* Mint valami boszorkánykonyha. Régiségek, furcsa állatok, fejek.. Maga úgy áll köztük, mint valami varázsló. Amig az uram itt volt, észre se vettem. De mikor kiment, akkor egyszerre ezek a fejek mind rám néztek. *Megborzong.*

JÁNOS. Nem kell idegeskedni. Ez a szoba az atelierhoz tartozik és minden hölgy, akit lefestek, idejön.

JOLÁN *nyugodtan.* És minden hölgyet, aki idejön, lefest?

JÁNOS. Nem.

Szünet.

JOLÁN. Hallotta, mit mondott az uram?

JÁNOS. Hallottam.

JOLÁN. Hat év óta, mióta a felesége vagyok, s mióta maga a csöndes, jó, becsületes barátunk, egyszer-másszor tré-

fált erről. De most éreztem a hangján, hogy nem volt sok kedve a tréfához.

JÁNOS. Hogy féltékeny.

JOLÁN. Nem. De először vagyok itt ... magánál, magával, egyedül.

JÁNOS. Hat évig nem bolygattuk ezt a kérdést. Most, hogy úgy magától kipattant... de már hetek óta érzem, hogy ez szóba fog kerülni köztünk.

JOLÁN. Pedig milyen jó, édes, csöndes nyugalom volt, hogy hat évig egy szót se beszéltünk róla. A tiszta lelkiismeret olyan, mint a langyos fürdő. Úgy — ül benne az ember. *Mutatja egy testmozdulattal, lehunyva szemét, hogy hogyan ül az ember a jó langyos vizben.*

JÁNOS. Csütörtökön, mikor először volt szó arról, hogy lefestem, s hogy ide fog jönni, elpirult. Aztán rám nézett. Másképp, mint ahogy addig szokott nézni.

JOLÁN. Ne beszéljünk róla. Nem, nem ...

JÁNOS. Ne féljen tőlem. Ha más volnék, nem csudálnám a szavát. De így. Milyen jól esik most így ... egyszer, ár-

tatlanul ... végiggondolni az egészet. Hét éve van. Én nevelő voltam az ura családjában és ott voltam, mikor először említették, hogy Alfrédnek feleségül kell vennie magát. Ez annak a napnak az estéjén volt, amelynek délutánján mi ...

JOLÁN *szeliden a kezére teszi a kezét, gyöngéd feddéssel.* János ...

JÁNOS ... megcsókoltuk egymást. Gyerekek voltunk. És én ágról-szakadt szegény fiú voltam, aki Alfrédot, meg a nővéreit rajzolni tanítottam ... és maga még szegényebb volt, mint én: a lányok kis iskolai barátnéja, aki uzsonnázni jár a milliomos házba. Összenéztünk egyszer, a nagy, dúsgazdag familiában, mi ketten, két odacsöppent szegény ember. Egy koldus fiú, és egy koldus kisasszony. Mi értettük egymást. Aztán egy napon hallatlan szerencse kinálkozott magának. Alfréd bevallotta, hogy halálosan szereti.

JOLÁN. Másnap.

JÁNOS. A csóknak, az első gyerekes,

szűz csóknak a másnapján. Huszonnégy órával azután, hogy a két koldus egy pillanatra magára maradt az aranyos, csilláros szalonban, és hogy ezt a pillanatot egy csók töltötte ki, egy szegény, szomorú csók, ami... aminek most már az emléke is kihűlt.

Jolán. Kihűlt János. Józan emberek lettünk. Azóta nem beszéltünk róla. *Ezt kérőleg mondta, mintegy, hogy ne folytassa.*

János. Nem. Maga feleségül ment Alfrédhez. A szegény hivatalnok lánya az udvari szobából az Andrássy-útra került, a László-palotába. És én külföldre mentem. Az ő pénzükön. És egy év mulva megjöttem. És még mindig szerettem. De akkor már szenvedéssel, lemondással. És az első napon, mikor felmentem magához s egyedül találtam, már én is úr voltam, már dijakat nyertem, ismert ember voltam, úsztam a pénzben, maga meg a saját palotájában állott, talpig selyemben, gyémántban és mikor egymásra néztünk, mégis csak a

régi két kis fiatal koldus tekintete találkozott, de akkor... már nem csókoltuk meg egymást.

JOLÁN. Édes János. Hagyjuk ezt.

JÁNOS. Itt vége is van. Azóta hat év telt el. Az urának barátjává lettem. Minden nap láttuk egymást. És egy szó, egy tekintet nem esett köztünk. Sohse mertem ajánlani, hogy lefestem, mert féltem ettől. Maga is érezte. Sőt az ura is érezte. Hát lemondtam erről is. Van-e még egy ilyen történet a világon? Én nem szégyenlem magamat érte.

JOLÁN *kezet fog vele.* Édes, becsületes jó barátom.

JÁNOS *gyöngéden.* No, megnyugodott? Nem fél már, ugy-e?

JOLÁN. Az uram hangja riasztott meg. Hisz ő majdnem tudja, hogy mi hogyan voltunk és soha, soha nem is gondolt semmit... De őt is megzavarta az, hogy mi ide jöttünk. Hat évig nem jöttünk. És most... itt vagyok. Hát ez gondolatokat ébreszt. És én félek attól, hogy

gondolkoznom kell. Ettől ijedtem meg. Ettől féltem, mert egymástól nekünk már nem kell félnünk. Mi már nem szeretjük egymást és még az is szép tőlünk, hogy erre az emlékre emlékszünk. Ugy-e?

JÁNOS. Úgy van.

JOLÁN. Mert hiszen, ha szeretnők egymást, maga nem nősülne meg. Igazam van, úgy-e?

JÁNOS. Igaza van.

JOLÁN. És megnősül. Én tudom, hogy boldog lesz, ha megnősül és maga tudja, hogy én is boldog leszek, hiszen én akartam, hogy megnősüljön, én szerzek magának szép, okos feleséget.

JÁNOS. Igen.

JOLÁN. Hát most ... ne gondoljunk .. *fojtott hangon, erőltetett mosollyal* ... semmit. Jó? *A kezét nyujtja, bátran, nyiltan.*

JÁNOS. Jó. *Erősen, férfiasan szorítanak kezet.* És ...

JOLÁN. És térjünk a tárgyra. Nem szóltunk semmit, nem történt semmi. Jóna-

pot, művész úr. Azért jöttem, hogy tessék lefesteni.

JÁNOS *más hangon.* Az este emlékezetből csináltam a képéhez egy vázlatot. Oh, hiszen sokat csináltam már. De most már egészen másként látom.

JOLÁN. Miért?

JÁNOS. Nem tudom. Tegnap még csak a felszínét láttam. De most, itt... megint belülről látom. Most úgy ragyog a tekintete, mint a gyémántból a tűz.

JOLÁN. Az istenért, János, hiszen megegyeztünk, hogy ... vége.

JÁNOS. Nem tudtam egyszerre. Majd.. lassacskán ... megint abbahagyom.

JOLÁN *nyiltan, becsületes komolysággal.* Nekem nem kellett volna ide eljönnöm.

JÁNOS. Akkor sohse értettem volna meg az arcát.

JOLÁN. János, vegye a festéket, palettát és gyerünk, ha már itt vagyunk. Essünk túl rajta.

JÁNOS. Igaza van. Essünk túl rajta.

JOLÁN. Hát kezdje. Mit kell csinálnom?

JÁNOS. Mindenekelőtt tegye le a kalapját, meg a kabátját. *Mögéje megy és a kalaptűjéhez nyúl.*

JOLÁN *elhúzódik.* Majd én. *Egymásra néznek.* Nem szabad rólam... levenni valamit. *Csönd. Leveszi kalapját.*

JÁNOS. Parfümözi a haját?

JOLÁN. Én? Soha.

JÁNOS. Akkor ez... természetes illata a hajnak... Nagyon közel álltam hozzá.

Csönd.

JOLÁN. Most tanulmányoz?

JÁNOS. Igen. Az ura azt kívánja, hogy mellkép legyen a portré.

JOLÁN. Igen. Az övé lesz, ő parancsol. Én jobb szerettem volna egész alakot, kalappal, utcai ruhában.

JÁNOS. Ő dekolltált mellképet akar. Sállal a válla körül. Ez ugyan édeskés... de ha neki igy kell... *Sálokat akaszt le a fogasról.* Már ki is kerestem egy csomó török sált.

JOLÁN. Tehát?

JÁNOS. Tehát mellkép. A nyaka szabadon.

JOLÁN. Igen.

JÁNOS. Hát akkor... siessünk, mert sötétedik. Itt vannak a kendők, ebben a skatulyában van tű... és én majd bemegyek a műterembe addig.

JOLÁN. Addig? Meddig?

JÁNOS. Amíg maga... Hát ahhoz, hogy a válla szabadon legyen... a...a blúzát le kell...

JOLÁN. Hogyan.

JÁNOS *zavartan.* Mintha otthon volna. Ezt az ajtót bezárom. *Bezárja a bejárat-ajtót.* Igy, ni. Bemegyek az atelierbe és ezt az ajtót zárja magára, amíg... *a küszöbön áll. Benéz a műterembe. Halkan.* Hű... hogy esik a hó *Kinéz az asszonyra.*

JOLÁN *zavartan.* Esik?

JÁNOS. Nagyon. *Szünet.*

JOLÁN. Ne... ne, hagyjuk, inkább talán... talán holnap... vagy... most egy kicsit nem jól érzem magam... *ezt mind*

nehezen mondta. Most hirtelen megnyugodva. És akkor elhoznám a szobalányomat.

JÁNOS *a küszöbön.* Aztán kérdezné az ura, hogy miért... és különben is. Ha ezt itt bezárja. *Benéz.* Hogy esik! Ha így esik, ilyen nagy pihékben... ez elfogja a világosságot... de nem baj... legalább keresnek a szegény emberek.... *Ezt az egészet halkan, akadozva mondta, miközben hol az asszonyra nézett, hol be a műterem nagy ablaka felé, s ezalatt lassan, zavartan, az ajtófélfával babrálva, csöndesen behúzódott a műterembe és most óvatosan, lassan becsukja az ajtót kívülről.*

Jolan, aki eddig háttal állott a műteremajtónak, és némán nézett maga elé, most összerezzen és odanéz. Aztán leküzdi a zavarát, odamegy és bátran bezárja az ajtót. Lassan visszajön előre, kigombolja a nyakán a blúzt, aztán megijed és a nyitott blúzt összefogja. Leül. Ülve újra kezdi, lassan kigombolja az egészet, de nem veti le. Mustrál a sálok közt. Egyet kiválaszt. Aztán nyugodtan, naivul, mint aki egyedül érzi magát, leveti a

blúzt és a nagy trónszék karfájára akarja tenni. Mikor odaér és kinyujtja a kezét, felsikolt, visszaretten, elejti a blúzt és hamarosan betakarja mellét, vállát a sállal. A nagy trónszékből vigyorogva kel föl az ördög.

NEGYEDIK JELENET.

Jolán, az ördög.

Az ördög 35—38 éves, karcsú, csinos fekete ember. A fejében valami kevés van a klasszikus Mefisztó-maszkból. Az arcbőre sötét. A haja ékbe font. A szemöldöke kissé ferde. Lakkcipő, sötét nadrág, redingote, nagy écharpe az öltözéke. A legtökéletesebb, legdivatosabb elegancia. A nadrág nagyon szűk. A cipő nagyon hosszú és hegyes orrú. A kabát derékban szűk, alól erősen harangalakú.

AZ ÖRDÖG. Pardon, asszonyom. Elejtett valamit. *Udvariasan felveszi a blúzt és feléje nyujtja.*

JOLÁN *rémülettel nézi és géplesen átveszi tőle a blúzt.*

AZ ÖRDÖG. Engedelmet kérek... ebédről jöttem ide... János nem volt itthon... vártam... aztán ebben a nagy székben elnyomott az álom. *A szemét dörzsöli.* Bocsásson meg, hogy épp akkor keltem fel, amikor méltóságod le akart vetkőzni.

JOLÁN *rémült felháborodással.* Kérem! Uram!

AZ ÖRDÖG *hidegen.* Tudom, asszonyom. Ez gyanusitás. Ön azért jött ide...

JOLÁN. Hogy arcképemet festessem.

AZ ÖRDÖG. Én egyszer a feleségemet egy fogorvosnál csíptem rajta. A gyanusítást ő se tűrte. De aztán becsületből ki is huzatta egy egészséges fogát.

JOLÁN. De én...

AZ ÖRDÖG *kedvesen.* Én tudom, hogy önnek igaza van. De — ha akarom, hiszem, ha akarom, nem. Az igazsága nincs lenyelhető formába öltöztetve. Meztelen igazság. Legalább is — félig már meztelen.

JOLÁN *felháborodva.* Nem is tudom, uram, miért tűröm ezt a hallatlan beszédet. Egy idegen ember, aki itt meglep és ... *az üvegajtóhoz rohan, kinyitja.* János!

ÖTÖDIK JELENET.

Jolán, az ördög, János.

JÁNOS *megjelenik a küszöbön. Meglepetten nézi az ördögöt.*

AZ ÖRDÖG *hirtelen, röviden.* Szervusz.

JÁNOS *csudálkozva megy feléje.* Szer ... szervusz.

AZ ÖRDÖG *gyorsan.* Már nem méltóztatol rám emlékezni. Monte Carlóban.

JÁNOS. Ah!

AZ ÖRDÖG. Azon az izgatott napon.

JÁNOS. Tudom már, tudom. Ősszel, mikor egyszer minden pénzem elveszett a ruletten. A hátam mögött állott egy sötét tekintetű ember ... *rámutat* ... te voltál ... még megijedtem, mert előbb úgy rémlett, hogy a croupier helyén is te

ültél... és mikor vesztettem, mintha vigyorogtál volna rám,... de emlékszem... a hátam mögött álltál és mikor minden elveszett, ismeretlenül egy marék aranyat nyujtottál felém.

AZ ÖRDÖG. Te visszautasítottad... kérő arccal.

JÁNOS. Aztán...

AZ ÖRDÖG. Aztán elfogadtad... tiltakozó arccal.

JÁNOS. Öt perc alatt mindent visszanyertem vele. Még nyertem rá húszezer frankot. Babonás ereje volt annak a marék aranynak. Még emlékszem... feltünt, mikor átadtad... a kezedtől meleg volt... szinte forró.

AZ ÖRDÖG. Aztán visszaadtad és azt mondtad: «Vacsorázzunk együtt». Én azt mondtam: «Sajnálom, de este utazom Spanyolországba. Hanem majd meglátogatlak otthon, mikor egyszer szükség lesz reám». Hát most... itt vagyok.

JÁNOS *már nyugodtabban.* Igen. Hozott Isten.

AZ ÖRDÖG. Pardon, magam jöttem.

JÁNOS. Igen. *Zavartan néz rá.*

AZ ÖRDÖG. A székben, a tűz mellett elaludtam.

JOLÁN *ijedten.* De hiszen ... mikor mi az urammal jöttünk ... én világosan emlékszem, a szék üres volt! Nem ült ott senki!

AZ ÖRDÖG *ellentmondást nem türő hangon.* Akkor talán én tévedek, asszonyom.

Halálos csönd. Furcsán néznek az ördögre

JÁNOS *zavartan.* Parancsolj helyet foglalni. Bemutatlak ... izé ... a nevedet igazán ...

AZ ÖRDÖG. A név csak akkor fontos, ha az ember maga nincs jelen. Mert akkor a név egy írott arc. De ha az ember maga is itt van, mindegy. Válassz: Kovács, Szabó, Durand, Mayer ... mellékes. Mondjuk: Kovács. Ha akarod: doktor Kovács.

JÁNOS *nagyon zavartan.* Doktor Kovács.

Az ördög kezet csókol.

Az ördög. Más körülmények közt most venném a kalapomat és elmennék. De a tapintat kötelez, hogy ebben a kínos percben a nyakadon maradjak. *Leül.*

Jolán. Még most sem ocsudtam fel ebből a ... *hirtelen újra felháborodik.* Képzelje János, ez az úr megengedte magának ...

Az ördög *hirtelen.* Régen halt meg a férje ?

Jolán. Nem, kérem. Nem vagyok özvegy.

Az ördög. Elváltak ?

Jolán. Nem.

Az ördög. Mert nem értem, hogy az önt ért inzultust egy harmadiknak panaszolja fel. Ez a férj ügye. *Jánoshoz.* De ha te parancsolod, neked is állok rendelkezésedre. *A székből kiveszi a cilinderét.* De ez esetben, asszonyom ... ez beismerés.

János. Mit jelent ez a titokzatosság ? Mi ez ? Nem értek semmit. Maga ... te idepottyansz hozzám, azt se tudom, hol jöttél be, mikor jöttél be, ... a hideg

futkároz a hátamon ... és úgy viselkedel, mintha itt bárkit is valamin ... ki kell mondanom a szót ... rajtakaptál volna.

JOLÁN. Igen! Igen!

AZ ÖRDÖG. Én velem most gorombáskodni is lehet, mert én nem mehetek el.

JOLÁN. Ugyan miért?

AZ ÖRDÖG. Mert ez azt mondaná: «Magatokra hagylak, pardon, hogy zavartam a mulatságot». Az ittmaradásom bizonyítja, hogy nem gondolok semmi rosszat.

JÁNOS. Én pedig ezt a szívességet nem fogadom el ajándékba Ez nekem jár!

AZ ÖRDÖG *némán meghajtja magát.*

Kinos szünet.

AZ ÖRDÖG. És most, hogy rendben vagyunk, beszéljünk másról. — Esik a hó.

Csönd. Az asszony bámulva áll a műterem-ajtó mellett.

AZ ÖRDÖG. Készül valami szép a tavaszi tárlatra? *Csönd.*

JÁNOS *kelletlenül.* Talán ... küldök.

Csönd. Az ördög cigarettára gyujt.

AZ ÖRDÖG. Megengedi, asszonyom?

JOLÁN *erre hirtelen felébred a bámulatból, hirtelen bemegy a műterembe és úgy becsapja az ajtót, hogy csak úgy durran.*

HATODIK JELENET.

János, az ördög.

AZ ÖRDÖG *szünet után.* Temperamentumos asszony. Szép asszony.

JÁNOS *oda se néz.* Igen.

AZ ÖRDÖG. Kár, hogy nem szereti az urát.

JÁNOS *hirtelen feléje fordul.*

AZ ÖRDÖG. Hogy honnan tudom? Onnan, hogy mikor bajban volt, te jutottál az eszébe.

JÁNOS *a dohányzószerviszt bosszusan csapja az asztalra.*

AZ ÖRDÖG. Nem szereti az urát, tehát az ura vagy ordináré ember, vagy lángész. Ezt a kettőt nem szokták szeretni. Az asszony nem szereti a földszintet, mert fél, hogy valaki bemászik az élete

ablakán. A magas emeletre meg — nehéz feljárni. Az ő ideáljuk . . . *kezével mutatja a közepes szinvonalat* . . . a mezzanin.

JÁNOS *az órájára néz idegesen és a műteremajtó felé megy.*

AZ ÖRDÖG *kényelmesen végigdől egy széken, nagy füstöt fuj és hidegen mondja.* A vállát már másodszor látom.

JÁNOS. Micsoda?

AZ ÖRDÖG. Először Párisban láttam a Louvre-múzeumban. Akkor egy Aphrodite-szobor válla volt. Úgy-e, hogy olyan?

JÁNOS *kelletlenül.* Nem tudom.

AZ ÖRDÖG *felül. Gonosz gúnnyal.* Melyiket nem láttad?

JÁNOS. Az Aphroditéét — láttam.

AZ ÖRDÖG. Hát akkor hidd el nekem, mert én szerencsés voltam mind a kettőt láthatni. Alkaménesz óta csak egy szobrászt tudok, aki ilyen vállakat gömbölyít.

JÁNOS. Kicsoda?

Az ördög. A jólét. Ilyen apró, puha vonalak csak olyan nők testén vannak, akik nagyon finom ételeket esznek. Ez az asszony egy milliomosnak a felesége.

János *újra, türelmetlenül a műteremajtó felé megy.*

Az ördög. Most öltözik?

János *idegesen.* Igen.

Az ördög. Van a műteremben tükör?

János. Van.

Az ördög. Akkor ez egy tisztességes asszony.

János *kérdőleg bámul rá.*

Az ördög. Aki tükör mellett is ily sokáig öltözik, annak nincs gyakorlata a vetkőzésben.

János. Nekem ugyan ehhez a hölgyhöz semmi közöm, de ez ízléstelen volt.

Az ördög *felkel.* Ezt sértő szándékkal mondtad?

János *támadólag.* Igen!

Az ördög *leül.* Akkor te pedig tisztességes ember vagy.

JÁNOS *rábámul.*

AZ ÖRDÖG. Ilyen helyzetben, ilyen végtelen ostobául csak tisztességes ember viselkedhetik.

HETEDIK JELENET.

Voltak, Jolán, majd András.

JOLÁN *belép felöltözve, rá se néz az ördögre, Jánoshoz siet.* Hány óra?

AZ ÖRDÖG. Tíz perc mulva itt lesz.

JOLÁN *haragosan.* Kicsoda?

AZ ÖRDÖG. Az ura.

JOLÁN *elbámul.* Hát akkor ön mégsem aludt ott a székben.

AZ ÖRDÖG. Dehogy nem. Csakhogy a «hány óra» mindig a férjét jelenti. És az asszonyi sejtés mindig pont tíz perccel előre érzi meg a férjet. Ha ez a tíz perc nem volna, több volna az elvált asszony, mint fű a réten.

JOLÁN *kezébe veszi a kalapját.* Hát nem lesz vége ennek a témának?

AZ ÖRDÖG. Én már másról kezdtem

beszélni. Időről, tárlatról. De János tért vissza erre a tárgyra.

JOLÁN. János?

JÁNOS. Én? Egy árva szóval sem...

AZ ÖRDÖG *közbevág*. De egy árva mozdulattal. Fölkelt, megnézte az óráját és idegesen ment az ajtó felé. Félt szegény.

JÁNOS. Ugyan mitől?

AZ ÖRDÖG *Jolánhoz*. Hogy az ura aközben talál jönni, miközben ön öltözik. És okosan félt.

JOLÁN. Már megint... } *Egyszerre.*
JÁNOS. Micsoda... }

AZ ÖRDÖG. Kérem, kérem, kérem. Hadd mondom meg. Mi történik? Bejön az ura. Azt mondja: «Na, itt vagyok, hadd látom a megkezdett képet!» Kép — az nincs. — Ugy-e? János nem is nyúlt az ecsethez. Az ura elcsodálkozik. — Hallgat. — Megdöbben. — Valami furcsa szorongást érez a torkában. Nehezen jön belőle a szó és azt mondja: «Hát igen, de ha nem volt festés... semmi... — hát akkor *miért öltözik?*»

Képzelje el ezt a pillanatot. Hárman kínosan bámulnak egymásra. János mond valamit, de akkor ez már semmi. Nem történt semmi rossz és mégis baj van. Tudják, mi ez? Ez a látszat. Gazságból kivágja magát az ember, de a látszat, az ragad, mint az enyv. Akármit mondasz, rossz. Akármerre mozdulsz, jobban beleragadsz És egy ilyen pillanat örökre beleül a férj szívébe. *Jolánhoz.* Hadd váljak barátjává ennek a furcsa helyzetnek a révén, amibe kerültem. Hazamennek együtt és az ura egy szót se szól az úton. És ha maga azt kérdi: «Miért hallgatsz? — akkor már vér csöpög a szívéről. Még ha annyit mond is: «Menjünk kocsin!» — ez is rossz, ez is átkos, gyanus, kínzó, e mögött is keres valamit.

JÁNOS. De még ha így is volna... nem vagyunk ketten? Itt vagy te!

AZ ÖRDÖG *gonosz hidegséggel.* Úgy van. Itt vagyok én, aki egy szóval ki tudom magukat húzni a látszatból. De én egy

furcsa, bolond, szinte ijesztő természet vagyok, s ahogy magamat ismerem, képes vagyok arra, hogy egy árva szót sem szólok. Kínos csönd. Aztán ezt mondom: «Pardon. Sajnálom, hogy én is rosszkor jöttem.» Veszem a kalapomat és — diszkréten el. Sőt még dadogok is, ha kell.

JOLÁN. Micsoda tréfa ez? De hiszen ez gyalázat, amit beszél!

AZ ÖRDÖG. Feltétlenül az. De ez még nem minden. Vagyok olyan korrekt úriember, hogy ha most az ura bejön, előbb konstatálom, hogy nincs egy ecsetvonás sem, aztán — bocsánatot kérek tőle.

JOLÁN. Miért?

AZ ÖRDÖG. Amért végignéztem, látatlanul, akaratlanul az ön vetkőzését.

JOLÁN *rémülten.* Kicsoda maga?

AZ ÖRDÖG. Valaki vagyok, aki a kellő pillanatban jött. Sehonnan se jöttem és sehova se megyek. *Nagyon nyomatékosan.* Itt vagyok! *Az asztalra üt.*

JOLÁN. Mit jelent ez a csapda? Mit akar tőlem? Belekapaszkodik egy gonosz

látszatba . . . öt perce ismerem . . . és a torkomra teszi a kezét.

AZ ÖRDÖG. Ez csak a tisztelet jele. Más szép asszonynál, öt perc multán, nem oda teszem.

JÁNOS *felpattan.* Nem fogom tűrni! *Az ördög felé megy, aki mozdulatlanul, emelt fővel áll.*

Ebben a pillanatban csöndesen bejön András a bejáratajtón és rögtön meg is szólal.

ANDRÁS *megáll az ajtóban.* Frakkot hoztak a szabótól. De nem a nagyságos úr frakkja.

AZ ÖRDÖG. Jó. Tegyék be a hálószobába. *András indul.*

JÁNOS. De ha nem az enyém.

AZ ÖRDÖG *egyik kezével int Andrásnak, hogy mehet. András el is megy. A másik kezével visszatartja az András felé induló Jánost.* Csak maradj. Az enyém. Az én frakkom.

JÁNOS. Hogyan . . .

AZ ÖRDÖG. Összegyűrődött a táskámban és kivasaltattam. A szabót ideadreszál-

tam. Át kell öltöznöm, mert ma estére meg vagyok híva egy szép asszonyhoz estélyre. Városligeti fasor 65. Gróf Schellenburg-villa.

JOLÁN *ijedten.* De hiszen a gróf... már nem lakik ott. Kinevezték követségi tanácsosnak... a villát eladta. Mi vettük meg.

AZ ÖRDÖG. Tudom. Beszéltem vele Párisban.

JOLÁN. Hát ott most csak mi lakunk... és nálunk van estély.

AZ ÖRDÖG. Vagy... megint téved-tem volna: nem vagyok talán meghíva?

JOLÁN *lehajtja a fejét, halkan.* De igen. Meg van híva.

AZ ÖRDÖG. Asszonyom, ön az imént azt kérdezte: mit akarok öntől. Ezt akartam. Köszönöm.

Szünet.

JOLÁN. De az uram...

AZ ÖRDÖG. El lesz tőlem ragadtatva. Fiuméből jövök és kellemes hírül hozom

neki, hogy az amerikai kukorica füstöl, mert dohos lett a hajón.

JOLÁN *hirtelen, érdeklődve.* Az amerikai tengeri füstöl?

AZ ÖRDÖG. Mégis szereti az urát. Örül neki, hogy füstöl?

JOLÁN. Örülök. Mi tudniillik... *szégyenlősen*... haussera játszunk.

JÁNOS. Mit jelent az, ha füstöl?

AZ ÖRDÖG. Az azt jelenti, hogy ő méltósága férje sokszor tízezer forintot fog nyerni a tőzsdén s erre a füsthírre megkapja az új toalettet, amit kért.

JOLÁN. Hát azt is tudja, hogy új ruhát kértem?

AZ ÖRDÖG *az asszony kalapjára mutat.* A kalapja látom, új. Valamit meg csak kell kérni hozzá.

JOLÁN. Ön talán nős ember?

AZ ÖRDÖG. Nem. De azért meglátom az ilyet. A feleség egyébként is olyan, mint a monokli. Elegáns viselet, de nélküle jobban lát az ember.

JOLÁN. Miért mondja ezt?

AZ ÖRDÖG. Mert maga meg akarja házasítani Jánost, én meg le akarom őt erről beszélni.

JÁNOS. De ... Kérlek ...

AZ ÖRDÖG *közbevág.* Ne szólj. Művész ne házasodjék meg. Az asszony esküszik: mindhalálig melletted lesz. Másnap egyet lép és elébed áll.

JOLÁN. De nem az igazi asszony!

AZ ÖRDÖG. Igaza van. De igazi asszony mindig csak egy van: másnak a felesége.

JOLÁN. Pfuj. Milyen cinikus gondolat.

AZ ÖRDÖG. Nem. Praktikus csupán. Az olyan tigrisnek, amely egy embert már fölfalt, a hátára kell ülni. Mindig meg kell várni, míg egy a torkába ugrik. Csak ezzel a módszerrel érdemes bemenni az őserdőbe.

JOLÁN. De ha már az első férfi, a férj erős! Ha már az megszelidíti a tigrist! Ezt hogy hívják?

AZ ÖRDÖG. Ezt állatszelidítőnek hívják.

És pénzért mutogatják, ketrecben, a nyavalyás tigrisével együtt.

JÁNOS. Nem kell a tigrisek közé menni. Otthon kell maradni.

AZ ÖRDÖG. De te már nem maradtál otthon! Te már elmentél hazulról, mikor művész lettél és ezért ott hagytad a meleg hivatalt, a kényelmes polgári erkölcsöt és a fix fizetést. Te már benne vagy a rengetegben! Neked már küzdened kell! Ne menj te férjnek! Ah, hiszen, ha... *más hangon, kettőjükre mutatva* milyen csodaszép pár volnátok, így, ketten.

JOLÁN *feláll és homlokára téve a kezét, elfordul.*

Innen kezdve a jelenés végéig majdnem egészen besötétedik, csak a kandalló világít pirosló fénnyel, a puffon ülő ördögre.

JÁNOS. Komolyan kérlek...

AZ ÖRDÖG *szavába vág.* Föl kell ébredni, ez az élet kulcsa, és ezt eltitkolják előttetek. Te tele vagy tűzzel, tehetséggel.. ez az asszony forró és szép...

JÁNOS. Most nagyon komolyan kérlek...

reszket a szívem, mikor a szemedbe nézek... hagyd abba... Ne beszélj. Mi hat esztendő óta nyugodtan...

AZ ÖRDÖG *innen kezdve halkan, rábeszélőleg, melegen duruzsuló hangon, majdnem suttogva beszél. Egy-egy felháborodást mozdulattal csillapít el. Egyre nagyobb hévvel beszél, egyre melegszik.* Akármit mondasz, a szemed int nekem: «ne hidd, hazudik!» Én a szemetekkel beszélek. A szem az emberi tisztesség biztonsági lámpája. Mikor már minden sötét a hazugságtól, az ő kis reszkető fénye titkosan csillog.

JÁNOS. Ne vágj mindig a szavamba! Hat esztendő óta nyugodtan élünk együtt. Jolán nem törődik velem és én... én... közömbös... közömbös... én...

AZ ÖRDÖG *hirtelen.* Mit fizetsz, amért most a szavadba vágok?

Csönd. János lehajtja a fejét.

JOLÁN. Nem tudom, mit tud erről ön, aki, úgylátom, mindent tud. De aki Jánost csak egyetlen rossz gondolattal gyanusítja, az romlott lélek...

AZ ÖRDÖG. Hát ez rossz, ez a gondolat? Dehogy rossz! Jó ez, jó meleg, sugárzik belőle minden, ami fényes öröm csak van ebben a ti szomorú életetekben! Csak meg kell érte fizetni, adta fösvény népség! Ha bort iszol, tönkremégy belé. De amíg részeg vagy, kis fehér angyalok muzsikálnak a szívedbe. Megfizetsz érte, de megéri. A cukortól elvásik a fogatok. De édes volt. A legszebb nótáitokba belehal, aki csinálta. Szegény emberi virtus, spórolni, ellökni a bort, a nótát, az asszony száját... A legutolsó faggyúgyertya megtanít arra, hogy érdemes elpusztulni egy kis melegért, meg egy kis világosságért. Az élet arra való, hogy elégjetek benne! Forrni kell, égni, másokon végigtiporni! Tudom, tudom, komisz beszéd. Azt mondja a nagy tan: szeressétek egymást. De ehhez ti még fiatalok vagytok azzal a rongyos pár millió éves kis élet-korotokkal. Ezért voltak ennek a gondolatnak csak aszkétái, vértanui, vagy hazugjai. Ne hazudjunk.

A diadalmas világ a kedves és okos komiszaké, ide nézzetek rám, az enyém a világ, és amit én itt a fületekbe duruzsolok, az mindenkinek a titkos vallása... ez nem vízzel keresztel, hanem tűzzel... érted fiam? Magatokat szeressétek, puha bársonyban járjatok, igyatok sok édes bort, csókoljátok egymás száját és részegedjetek meg, gyermekeim, részegedjetek meg...

Éles csöngetés. Senkise mozdul.

JOLÁN *megbabonázva, nagyon halkan.* Az uram.

AZ ÖRDÖG *bosszusan, hangosan térdére csap. Feláll. Egészen más, hideg gúnyos hangon, mint aki dühös, amért megzavarták.* A kukorica!

NYOLCADIK JELENET.

Voltak, András, László.

András kinyitja az ajtót és László belép. András bejön utána. László megáll a küszöb előtt. János és Jolán feláll.

LÁSZLÓ. Elkéstem egy kicsit. A pincérekkel sok baj volt és a fiumei ember még mindig nem telefonált. A sötétben üldögéltek?

András egyet csavar a falon. A kandeláber kigyullad. András el.

LÁSZLÓ *észreveszi az ördögöt.* Pardon, László vagyok.

AZ ÖRDÖG *mormog valamit.*

JOLÁN. Egy furcsa úr, akihez létrával fog menni a halottkém.

LÁSZLÓ. Van szerencsém.

AZ ÖRDÖG. Azt akarja mondani, hogy az akasztófán végzem? Nem. A halottégetés híve vagyok. Az gyönyörű dolog.

Egyszer láttam egy stanicliban egy egész berlini családot. Nagyon megható volt.

LÁSZLÓ *udvariasan nevet.* Bizarr gondolat. *Körülnéz.* No gyerekek, hol a kép, hol a kép? Égek a kiváncsiságtól. Hadd látom.

JÁNOS. Nem láthatod, mert nincs.

LÁSZLÓ. Hát nem festettél? *Órájára néz.* Másfél óra telt el.

JÁNOS. Nem.

Szünet.

JÁNOS. Sötétedett és mikor hozzá akartam fogni . . .

LÁSZLÓ. De hát . . . amíg be nem sötétedett?

AZ ÖRDÖG *előlép.* Én vagyok az oka. Jöttem és eldiskuráltuk az időt. De a méltóságos asszony elmésen fizetett ki az alkalmatlankodásomért. Meghívott ma estére.

LÁSZLÓ. Igen. Nagyon örülök.

AZ ÖRDÖG. Nem jövök üres kézzel. Tegnap Fiuméban kukoricakirályokkal beszéltem.

LÁSZLÓ. Tudom, tudom, baj van. Füstöl az amerikai.

JOLÁN *ijedten.* Hát az nekünk nem jó?

LÁSZLÓ. Bizony nem. Életemben először titkoltam el előtted, hogy baissere játszom.

JÁNOS. Mit csinál az, aki baissere játszik?

AZ ÖRDÖG. Magának vermet ás, hogy más essen bele. Megnyugtathatom, az amerikai nem dohos.

LÁSZLÓ. Nem füstöl?

AZ ÖRDÖG. Nem.

JOLÁN. De hiszen az előbb azt mondta . .

AZ ÖRDÖG. Az egy hajó kéményének a füstje volt. Csak meg tudok különböztetni egy tengeri hajót egy hajó tengeritől!

JÁNOS. Furcsálom az értesüléseidet.

AZ ÖRDÖG. Ezt láttam. Hát már mindent titkoljak el, amit láttam?

LÁSZLÓ. Ön kereskedő?

AZ ÖRDÖG. Nem. De azért néha rossz helyen rossz időben kereskedem.

JÁNOS *belevág.* Csak tizenegy felé jöhetek . . .

Diskurál vele.

JOLÁN *az ördöghöz.* Azonnal akarok magával beszélni, négyszem közt. *Körülnéz.* De hogyan ?

AZ ÖRDÖG. Hogyan ? Így ni. *Lászlóhoz.* Akar látni valami rosszat ? Nézzük meg azt a szénvázlatot, amit János tegnap csinált őméltóságáról.

LÁSZLÓ. Hol van ?

AZ ÖRDÖG. A műteremben.

LÁSZLÓ *a műterem felé indul.* De hát miért nem festettél ma semmit ? Mit csináltatok ? *Jánossal el a műterembe. Az asszony utánuk. Leghátul az ördög. Mikor az ördög a küszöbhöz ér, megszólítja Jolánt.*

AZ ÖRDÖG. Én itt maradok. Jöjjön ki.

Visszafordul. A bejáraton belép Cinka.

KILENCEDIK JELENET.

Az ördög, Cinka.

CINKA. Bocsánatot kérek . . .

AZ ÖRDÖG. A művész urat keresi ?

CINKA *izgatottan*. Igen.

AZ ÖRDÖG. Várjon fiam az előszobában. Most megrendelők vannak itt. *Kitolja, kiszól utána.* Csak üljön le, mindjárt elmennek. *Visszajön.*

TIZEDIK JELENET.

Az ördög, Jolán.

JOLÁN *besiet*. Azért akartam magával négyszem közt maradni, hogy megmondjam . . .

AZ ÖRDÖG. Ez hazugság.

JOLÁN. Micsoda ?

AZ ÖRDÖG. Akármi, amit mond. Azért akar velem beszélni, mert érezte, hogy az ura rosszkor jött. Magát ez bántja.

JOLÁN. De higyje el nekem . . .

AZ ÖRDÖG. Ilyet meg asszony ne mondjon.

JOLÁN. De ha igazat akarok mondani!

AZ ÖRDÖG. Ha igazat mond, akkor csal! Maguk nők csak hazudjanak szépen, így még megértjük egymást valahogy.

JOLÁN. De hát már teljesen az lesz a vége, hogy azt gondolom és azt mondom, amit maga akar?

AZ ÖRDÖG. Ott még nem tartunk, fájdalom. Mit parancsol velem?

JOLÁN. Meg akarom kérni, hogy ne jőjjön el ma este hozzánk.

AZ ÖRDÖG. Hm.

JOLÁN. Most két perc alatt lélekzethez jutottam. Én boldog és tisztességes asszony vagyok. Az is maradok. És bánt a maga frivol hangja, a szava, a gondolata, meg az a rejtett erő, amivel valami cél felé megy. Már rajtakaptam magam, hogy érdekelt amit mondott. De hála istennek, belecsöngetett a szónoklatába a drága jó uram. Jókor jött.

AZ ÖRDÖG. Csattanónak jött a monda-

tom végére. Én néztem a maga arcát. Hohó madame! Abban a percben mi hárman *egy* párton voltunk

JOLÁN. Könyörgöm, hagyja abba.

AZ ÖRDÖG. Hogyan! Már — fél?

JOLÁN. Nem. *Ridegen, hivatalosan.* Kérem, ne jőjjön el hozzánk ma este.

AZ ÖRDÖG. El fogok jönni.

JOLÁN. És ha az uram fogja mondani, hogy ne jőjjön?

AZ ÖRDÖG. Az ura azt fogja mondani, hogy jőjjek.

JOLÁN. És ha én az *uram előtt* fogom felszólítani, hogy ne jőjjön el?

AZ ÖRDÖG. Alkudjunk. Mondok valamit. Ha ma délután, itt az ura előtt, még egyszer meg nem hív, nem megyek el. De ha még egyszer meghív, ott leszek.

JOLÁN *megkönnyebbülten.* Ez már beszéd Lássa, most kedves volt. Szinte kezdek megnyugodni.

TIZENEGYEDIK JELENET.

Voltak, János, László.

János és László kijönnek a műteremből. László rögtön az ördöggel kezd diskurálni, János pedig Jolán felé megy.

JOLÁN. Megyünk?

LÁSZLÓ. Igen. Öltözz, fiam.

JÁNOS *fölsegíti Jolánra a kabátot.* Most látom, milyen rossz a vázlat.

JOLÁN. Ne nézzen így, János.

JÁNOS. Ha nem is nézem, látom.

JOLÁN *kezefejével eltakarja az arcát.* Nem fog lefesteni, János. Gyerünk innen, ... haza, haza, haza ... *Az Ördög és László felé indul.*

AZ ÖRDÖG *felkiált.* Hogyan? Ön képviseli Pesten Freebody barátomat?

LÁSZLÓ. Barátja?

AZ ÖRDÖG. Húsz éve. Most is náluk laktam Londonban! Tudja hogy ... *Fanyar arcot vág* ... baj van?

LÁSZLÓ. Érdekes! Ön már a második, aki ilyesmit mond.

AZ ÖRDÖG. A fiatal Freebody elvesz egy Fleury-Ravarin lányt. A Fleury-Ravarin-cégről pedig egész Európában tudják, hogy a tönk szélén áll.

LÁSZLÓ. Tudom. *Megdöbbenve.* Annak a lányát veszi el?

AZ ÖRDÖG. Az még nem volna baj. De hogy lábraállítsa a részvényeket . . . de ez nagyon hosszú história és nekem most sürgős dolgom van. *Indul.*

LÁSZLÓ *visszatartja.* De kérem! Roppantul érdekel! Képzelheti, hisz az én bőrömről is van szó!

AZ ÖRDÖG. Majd egyszer elmondom.

LÁSZLÓ. Hát ma este . . . hiszen hozzánk jön.

AZ ÖRDÖG. Apropos. Jó, hogy említette. *Jolánra néz.* Épp most exkuzáltam magam a méltóságos asszonynál. Nem mehetek el. Az imént jutott eszembe, hogy ma este föl kell mennem az angol főkonzulhoz.

LÁSZLÓ. Hát holnap reggel.

AZ ÖRDÖG *bocsánatkérő mozdulattal.* Hajnalban utazom.

LÁSZLÓ. Nekem ez az információ kell. Erőszakot fogok alkalmazni. Édesem, kérd meg, hogy jőjjön el.

JOLÁN *zavarban.* De ha fontos dolga van.

AZ ÖRDÖG. Na hát . . . fontosnak épen nem nagyon fontos. Egy kis áldozattal . . .

LÁSZLÓ. Na lássa!

JOLÁN. A világért sem akarom, hogy áldozatot hozzon.

AZ ÖRDÖG *homlokára csap.* Oh, bocsánatot! Most jut eszembe, hogy az angol konzul nincs is Pesten! Így hát ha ő méltósága . . .

LÁSZLÓ. Na, Jolán! *A kalapját veszi.*

JOLÁN *megadja magát.* Akkor . . . legyen szerencsénk.

AZ ÖRDÖG. Pardon, asszonyom. Nem jól hallottam.

JOLÁN. Legyen szerencsénk.

AZ ÖRDÖG *összecsapja a bokáját.* Köszönöm.

LÁSZLÓ *Jánoshoz.* Te előbb máshová mész?

JÁNOS. Egy műkereskedő . . .

LÁSZLÓ. Nősülni jösz és még mindig . . . műkereskedők ?

JOLÁN *érdeklődve.* Mi az ?

JÁNOS. Az izé . . . a . . .

AZ ÖRDÖG. Pszt ! *Szünet.* Nem kopogtattak az ajtón ? *Mind figyelnek.*

LÁSZLÓ. Nem hallottam.

AZ ÖRDÖG. Most megint. Alighanem itt a műkereskedő. *Kinyitja a bejáratajtót.* Ja, maga az, szivem ? Tessék. *Beereszti Cinkát.*

CINKA. Jó estét.

JÁNOS. Jó estét.

AZ ÖRDÖG *Lászlóhoz halkan.* Legyünk diszkrétek. Gyerünk. *Cinka mereven nézi Jolánt.*

AZ ÖRDÖG. A műkereskedő.

LÁSZLÓ. Szervusz. *Előre megy sunyi nevetéssel.*

AZ ÖRDÖG *Jolánhoz.* Maga nem nevet ?

JOLÁN. Nem.

JÁNOS *a műterem felé mutat.* Kérem, kisasszony, mindjárt jövök.

AZ ÖRDÖG. Kérem ? kisasszony ? Ez jó.

JÁNOS. Kezét csókolom.

JOLÁN *néma főhajtással indul.*

AZ ÖRDÖG *útját állja.* Most én hálás leszek a meghívásért. Én vissza jövök ám ezek közé, mert tetszik tudni, én úgy itt felejtem a télikabátomat, mint annak a rendje! *Kezet csókol Jolánnak, aki visszanéz Jánosra és Cinkára. Jolán el.*

ANDRÁS *rásegítvén az ördögre az általa a kezébe adott kabátot.* Kérem, ez a gazdám kabátja.

AZ ÖRDÖG. Fogja be a száját! *El. András fejcsóválva utána.*

TIZENKETTEDIK JELENET.

János, Cinka.

JÁNOS. Minek jöttél ide? Mit akarsz? Hát nem megmondtam, hogy elmegyek hozzád?

CINKA *sírásra álló hangon.* Most szégyeltél a privát előtt.

JÁNOS. De ha megmondtam, hogy elmegyek! Mit akarsz?

CINKA. Lent ültem a kávéházban és

meggondoltam ... mégis ... édes János ... *Belekapaszkodik* ... ne nősülj meg.

JÁNOS. Összetöröd a galléromat.

CINKA. Tudod, az előbb még nem bántam. De most, mikor láttam, hogy idejöttek ezek, a szivemre szaladt az egész ügy. Ne nősülj meg.

JÁNOS *elérzékenyül.* Na ne sirj mindig, fiam. Az nem szép. *Megsimogatja.*

CINKA *kedvesen.* Ugy-e rémisztő buta vagyok?

JÁNOS. Igen, igen, fiam. Most kedves vagy. Látod, így szeretlek, ha ilyen szép buta vagy. Most majd fogok veled szépen, nyugodtan beszélni arról a házasságról. Na gyere fiam. Maradj most itt. Jó is, hogy most itt vagy. Vesd le szépen a kabátkádat. Így ni. *Lesegíti róla félig.* Én vagyok a te barátod, és te vagy az én ... az én ... az én .. az én ...

TIZENHARMADIK JELENET.

Voltak, az ördög.

AZ ÖRDÖG *nesztelenül lép be és folytatja a mondatot* . . . az én . . . az én . . . az én télikabátom itt maradt. Az ostoba inasod a tiedet adta rám. *Leveti.* Hát én már mindig olyankor jövök, amikor nőket vetkőztetsz ?

CINKA *rémülten.* Micsoda ? *Visszakapja a kabátját.* Hát még ez is ?

AZ ÖRDÖG. Mi ez ? Női szabónál vagyok ?

CINKA *kitörő sírással el.*

TIZENNEGYEDIK JELENET.

János, az ördög.

JÁNOS. Na ezt szépen elintézted.

AZ ÖRDÖG. Ha ez köszönet, szivesen.

JÁNOS *udvariatlanul.* Majd behozatom a kabátodat. Nem tartóztatlak.

AZ ÖRDÖG. Leszakadt az akasztója. Az inasod most varrja. Ha készen lesz, behozza. Borzasztó volt !

JÁNOS. Mi?

AZ ÖRDÖG. Hogy ez az asszony hogy belekapaszkodott az ura karjába. Menekült hozzá valami elől.

JÁNOS. Csak nem akarod azt mondani, hogy előlem?

AZ ÖRDÖG. Mondd, édesem. Jó — szamárnak lenni?

JÁNOS. Nem kéne veled szóba állnom, de bosszant, hogy okos ember létedre ezt nem érted. Ezzel az asszonnyal hat éve mindennap látjuk egymást és soha, soha nem jutott eszembe, hogy ... és ha egy pillanatra mégis, ... hát kinevettem magamat.

AZ ÖRDÖG. Csak rá kell nézni. Akkor a tiéd, amikor akarod. Csak a kezedet kell kinyujtani utána. És a szerencsédet, a boldogságodat jelenti ... a nagy életet, amelyen lusta vagy elindulni! Más ember egy életen át küzd egy ilyen asszonyért, te meg találod. Talált kincs!

JÁNOS. Éppen nem talált kincs.

Az ÖRDÖG. Tavaly, ősszel, szeptember hatodikán — még a dátumot is megjegyeztem — egy nagyon hátborzongató történet esett meg velem. A nyári ruháimat eltettem, az őszieket vettem elő, s öltözködés közben, az egyik őszi mellényem zsebében találtam egy aranyat, amely ott lapult, ki tudja mióta. Ejnye — mondom — talált pénz! Nézegetem, forgatom — ugyan mikor felejthettem ezt a zsebemben? És ahogy nézem, egyszerre csak kiesik a kezemből. Valahova elgurult. Hát lehajoltam utána. Keresem, nem találom sehol. Idegessé tett, hogy így nyomtalanul eltünt, kutatom, nincs sehol. Keresem egy félórát, háromnegyed órát, — nincs. Most már bántott, hajszolt valami, most már a fogamat összeszorítva, dühvel kerestem, észre se vettem. hogy bútorokat döntök fel, — nincs. Behívom az inast. Kerestük együtt, estig. Már csurgott rólam a veríték, reszketett a kezem az izgatottságtól, éreztem, hogy meg *kell*

találnom ezt az aranyat, — de hiába volt minden. Akkor egyszerre felugrom és rákiáltok az inasra: «Te megtaláltad és zsebrevágtad, gazember!» Az inas dühbe jön, gorombán felel vissza. Meg akarom ütni — villan egyet a szeme és előkapja a bicskáját. A revolveremhez nyúltam. *Kivesz a zsebéből egy fényes revolvert és szép lassan leteszi az asztalra.* Ezzel a revolverrel, ezzel, ni... látod? Ezzel a revolverrel, majdnem embert öltem egy aranyért, ami nem kellett, amiről addig nem is tudtam, amit találtam, de ami abban a percben, hogy volt, megvolt. Az enyém volt.

JÁNOS *kissé zavartan.* Én ... én ... a talált pénzt borravalónak adom.

AZ ÖRDÖG. Én is annak akartam adni. De elgurult! És ami gurul előlünk, annak utána megyünk! Azt kergetjük! Hisz ez a férfi! És utána mégy te is a talált aranyadnak, ha majd egyszer gurul előled! És akkor, ami addig talált arany, rongyos arany volt, szép, fényes arannyá

válik, ami csillog, ami drága, ami kéne!

JÁNOS. Talált aranyért revolverhez nyúlni!

AZ ÖRDÖG. Igy drágul meg majd ez a kis asszony is a szemedben. Majd érzed: ez szárnyakat adott volna! Ez meleg, színes! Az ő forró lélekzetén a legszebb lázak gyúlnak! Majd mondod, ha gurul: nagy ember lehettem volna... művészet? Dehogy! A szeretőd kedvéért, hogy egyre jobban és halálosabban csókoljon! *Kezébe akad a sál, ami Jolánon volt.* Ez az a sál, ami azon a szép, édes mellén volt.

JÁNOS *halkan, érzékien.* Olyan a melle, mint egy kis párna.

AZ ÖRDÖG. A szeme alvó parázs. Mint a fátyollal letakart gyémánt.

JÁNOS *halkan ismétli*... mint a gyémánt...

AZ ÖRDÖG. Két szép ember. Ez felfokozza a gyönyörűséget. Nem az esik jól neked, hogy ő szép, hanem, hogy te vagy szép!

JÁNOS *nagy izgalomban.* Hiszen te megbolondítasz ... te itt tragédiát főzöl ... romlásba viszel ... ne beszélj!!

AZ ÖRDÖG. Megint félsz! Takarékoskodol! Mikor az élet csak akkor kincs, ha pazarolják!

JÁNOS. De... miért mondod ezeket.. hogyan ... miért ... *ijedten* ... Ki küldött téged?

AZ ÖRDÖG *elsötétült arccal.* Senki. Itt vagyok.

JÁNOS. Nem. Tudod? Nem! Nem kell a talált arany! Esztendőkig jártam körüle, majd csak elmegyek mellette most is!

AZ ÖRDÖG *hirtelen.* És ha majd elgurul előled? Ha elviszi más?

JÁNOS *felháborodva.* Kicsoda?

AZ ÖRDÖG *diadallal.* Én!

Szünet.

JÁNOS. Te???

AZ ÖRDÖG. Ma este! Ma éjjel! Egy estén az enyém! Úgy játszom vele, ahogy akarok! És odajön, ahova viszem! Hahó!

Hatezer év óta nem volt ilyen szeretőm!

JÁNOS *rémülten.* Mit mondtál?

AZ ÖRDÖG. Szeretőm! Úgy fog hajlani, ahogy hajlítom! Gyere el ma este oda a szalonjába, a csillárja alá, a parfümbe, a sok meleg lélekzet közé és nézd végig, hogyan szédül el egy asszony! Mire kihajnalodik...

JÁNOS. Elég!

AZ ÖRDÖG. És akkor jössz te is! Szaladsz a kincsed után! És minden órában, amiről nem tudod, hogy hol töltötte, nálam volt! A ligetben látsz egy lefüggönyözött kocsit. Megdobban a szived: «Kik ülnek ebben?» Tudod, kik? Mi ülünk majd benne! És az utcasarkon két összebujt ember surran előled. Megijedsz: Kik voltak ezek? Mi voltunk! És minden kocsiban mi ülünk, minden sötét utcában mi osonunk, ketten — minden függöny mögött, ahol hirtelen elalszik egy lámpa, mi öleljük egymást és kinézünk a forró szobából, rád,

a te vad, szerelmes, szomorú, sápadt arcodba, a te ijedt szemedbe, és össze fogunk bújni és nevetni fogunk rajtad, édesen, melegen . . .

JÁNOS *a legnagyobb izgatottságban.* Elég volt ! !

AZ ÖRDÖG *egy hanggal fölébe csap.* Nevetni fogunk rajtad, te szomorú ember, te alkalom-elszalasztó, és ő fog jobban nevetni, édesen, sikoltozva, mint akit csiklandoz egy férfi !

JÁNOS *ordítva.* Te ! ! ! *Rácsap a revolverre. Az ördög villámgyorsan lecsap a kezére.*

Szünet.

János lehajtja a fejét. Lassan elhúzza az ördög keze alól a kezét. Aztán az ördög is elveszi a kezét a pisztolyról. János a földre néz. Ebben a pillanatban nesztelenül megjelenik András az ördög mögött a bundával. Az ajtót nyitva hagyta. Most ráségiti az ördögre a bundát és az ajtóhoz áll. Az ördög a cilinderét a kezébe veszi. Az asztalhoz lép, elveszi onnan lassan a revolvert. A kezében tartja.

AZ ÖRDÖG *nagyon halkan, szomorú mo-*

sollyal, atyai, meleg, vontatott hangon. Látod fiam. Te is hozzányulsz . . . talált aranyért . . . ehhez a revolverhez . . .

Fölteszi a cilinderét és nem veszi le szemét Jánosról. János egy helyen áll és komoran néz a földre. Az ördög lassan az ajtóhoz megy. A küszöbről visszanéz. Villan egyet a szeme. Aztán eltünik. András csöndesen beteszi utána az ajtót és némán áll mellette. Egy pillanatnyi szünet. Aztán hirtelen a függöny.

MÁSODIK FELVONÁS.

Hall, a László-villában. Háttérben balról ajtó, melytől 8—10 lépcső vezet le. Jobbról s a háttér jobbfelén télikert üvegfallal a kertre. Jobbról elől ajtó. Kanapé, fotelek, asztal íróeszközzel. Történik aznap éjszaka éjfél után.

ELSŐ JELENET.

Vendégek, majd Elza, az ördög.

Mikor a függöny felgördül, urak és hölgyek sétálnak a hallban és a télikertben. A hátsó ajtó, mely egy díszes szalonba nyílik, nyitva van. Az emeletről keringő hallatszik fojtott hangon, cigánybanda játssza.

ELSŐ HÖLGY. Ki az a fekete ember, kit maga az előbb a faképnél hagyott?

A MÁSODIK HÖLGY. Nem tudom.

EGY ÚR. Velem is kellemetlenkedett. Tizenkét évvel ezelőtt magyarosítottam a nevemet, még a régi nevemen szólított.

ELSŐ HÖLGY. Ki az? Kellemetlen fráter.

MÁSODIK HÖLGY. Odamegy az uramhoz és azt mondja neki: Ma olyan hideg lesz éjszaka, hogy az ön fogai vacogni fognak a pohárban.

EGY HÖLGY. Jolán azt mondja, hogy Száki János hivatta meg. Annak a barátja. *Közben lárma.*

ELSŐ KÖVÉR HÖLGY *jön le a lépcsőn.* Hallatlan.

TÖBBEN. Micsoda?

A KÖVÉR. Az a fekete ember, a Száki barátja, védelmébe vette Tóth Elzát, a szemtelen Elzát és maliciákat mond mindenkinek, aki Elzát bántja. Én például azt mondtam az Elzának: fiam, magát ma este itt férjhez fogják adni, örülök, hogy végre baleknak látom. Hát azt mondja nekem: önök pedig elefántok. Én tudom, mi az elefánt, de az

én termetemmel, ha ezt nekem mondják ... *Szörnyűködés.*

AZ EGYIK. Jön! jön! Elzával jön! Én nem akarok vele találkozni!

A MÁSIK. Én se! *Elmenekülnek a télikerten át. Több úr vigan utánuk szalad.*

EGY ÚR *fenn az ajtónál.* Jön!

Hirtelen csönd támad. Az az úr is elmenekül. Fenn az ajtóban megjelenik az ördög. karonfogva Elzával. Lassan jönnek le a lépcsőn. Mögöttük becsukódik az ajtó és elhallgat a zene.

AZ ÖRDÖG *a hölgyekhez.* Itt nagyon nagy a csönd hölgyeim. Ahol ennyi hölgy hallgat, ott rosszat beszéltek valakiről. *Halk nevetés. Duruzsoló, társalgó moraj indul meg. Az ördög előre jön Elzával.*

ELZA. Miért hozott ide? Azt mondtam, olyan helyre vezessen, ahol négyszemközt beszélhetünk.

AZ ÖRDÖG. Nem telik bele öt perc, négyszemközt leszünk. Csak meg kell mondani mindenkinek azt, amitől elmegy. Aki ehhez ért, az tudja, mi a magány.

ELZA. Miért mond maga mindenkinek kellemetlenségeket ?

AZ ÖRDÖG. Ma éjjel itt egy feladatot kell véghez vinnem, és ehhez szükségem van az egyedüllétre. Na már most, ha kellemes vagyok, körülrajong a társaság. Ha hallgatok, hozzám jönnek azok az öreg urak, akiket senki sem hallgat végig és nem mennek le a nyakamról. Hát kellemetlen vagyok, mert magam akarok lenni. A malicia a gőgös lények rovarpora. És most bízza rám a takarítást. *A kövér hölgyhöz lép.* Ne vegye sértésnek, amit az imént mondtam. Mi itt ma valamennyien elefántok vagyunk.

A KÖVÉR. Köszönöm. Újból köszönöm.

AZ ÖRDÖG. Ez csak névleg házszentelő estély. Valójában nagy elefánt-estély. Mi ma azért vagyunk itt, hogy ne lássuk, mikor Lászlóné férjhezadja a szemtelen Elzát.

ELSŐ HÖLGY. Hallottam, Száki Jánossal boronálják össze.

A KÖVÉR. Ez nagyon szép, nemes dolog.

AZ ÖRDÖG. Ez új divat: megházasitani az udvarlót.

MÁSODIK HÖLGY. Hiába gúnyolódik, ez legalább becsületes.

HARMADIK HÖLGY. Tisztességes.

AZ ÖRDÖG. Mikor a férfi kezd veszedelmessé válni, mikor méltóztat érezni, hogy: Jesszusom, ez az ember nagyon is érdekel — mikor nem tetszik tudni bróm nélkül elaludni, ha ott vacsorál maguknál, akkor hirtelen fogják és feleséget szereznek neki. Én tudok egy hölgyet, aki már két embert rázott le így. Az egyik egy mérnök volt.

MÁSODIK HÖLGY *találva érzi magát.* Ne menjünk egy pohár pezsgőre a buffetbe? *Egy másik nővel elmegy a lépcsőn.*

AZ ÖRDÖG *a kövér nőhöz.* A tisztességben maradásnak ez az egyetlen trükkje, amit Pesten eszeltek ki. Ebben a lusta városban. Máshol végigélik az asszonyok a szerelmeiket. Vagy félre lépnek, vagy megküzdenek magukkal, belesoványodnak, beletörődnek, — de ez a parasztos

megoldás, a drámának ez az elkerülése, ez a mienk. Nem szeretem az olyan lelki drámát, amely helyszerzéssel végződik. Az ilyen asszony nem hősnő, hanem cupringer.

A KÖVÉR. Óh!

AZ ÖRDÖG. Maguk sohasem tornáztak. Maguk nincsenek lelki válságokra berendezve, mint a francia, vagy az orosz nők. Maguk nem gyalogolnak keresztül vizen, sáron, havon. Maguk konfortábliba ülnek, testileg is, lelkileg is. Csak drámát ne! Még a szinházban se! A nyugtalanító férfi — el! Fort mit Schaden. És ezt nevezik a magyar írók az asszonyi élet rejtelmeinek. Emelem poharamat a budapesti nőkre. *Két-három nő sértődötten el.*

ELSŐ ÚR. Ön rútul gondolkozik a mi hölgyeinkről.

A KÖVÉR. Csak mondják meg neki. *A második úrra mutat.* Ide nézzen Bodajki úrra. Ez még abból az iskolából való, amely tisztelte a nőket. Férfiakkal szemben bátor. Velünk olyan, mint a kezes bárány.

AZ ÖRDÖG *végignéz rajta.* Nem szeretem az olyan bárányt, amelyik váltókon kezes. *A második úr sértődötten távozik.*

ELSŐ ÚR. Ön rútul gondolkodik a mi hölgyeinkről.

AZ ÖRDÖG. Nem rútul. Szabadon. Én szabadgondolkozó vagyok. Ne ijedjen meg ettől a szótól. Ez Pesten azt jelenti, hogy szabad gondolkodni. Nem azt, hogy muszáj. *Az első úr sértődötten el.*

A KÖVÉR. Mit csinál maga, ha majd olyan emberre akad, aki nem dugja zsebre a maliciáit, mint ezek. Valami bátor emberre. Bár itt volna az uram. Az egyszer megütött egy cirkuszi birkozót.

AZ ÖRDÖG. Gyáva fráter!

A KÖVÉR. Micsoda?

AZ ÖRDÖG. Most már nem ez a bátorság, nagysád. Azelőtt ahhoz kellett bátorság, hogy megüssek egy atlétát. Merjen az ura nyilvánosan megütni egy nyomorékot. Akkor elhiszem róla, hogy bátor ember.

A KÖVÉR. No ez szép. A szamárról van följegyezve, hogy megrúgja a haldokló oroszlánt.

AZ ÖRDÖG. Ojjé! a szamaraknak már egész új eljárásuk van. Megcsókolják a haldokló oroszlánt. Hátha felgyógyul?

A KÖVÉR. Magával nem lehet bírni.

NEGYEDIK HÖLGY. Christennével hiába kezd. Azt nem főzi le. Ő köztünk a legférfiasabb asszony.

AZ ÖRDÖG. A férfiasság szép dolog. A jó szivar illatos úgy-e? De mit tart ön az olyan gyöngyvirágról, amelynek szivarszaga van?

A KÖVÉR *a negyedik hölgyhöz.* Ezt neked köszönhetem. *Sértődötten el.*

NEGYEDIK HÖLGY. No maga ugyan finoman beszélt ezzel a hölggyel.

AZ ÖRDÖG. Csak nem fogok vele finoman beszélni! Nézze meg az ember! Hiszen ez úri asszony, nem konyhaszolgáló!

NEGYEDIK HÖLGY. Nekem ebből elég volt. *El.*

AZ ÖRDÖG *ötödik hölgyhöz, aki egy hölggyel beszélt.* Ennek a hölgynek az ura kárpitos.

ÖTÖDIK HÖLGY. Igen. Honnan tudja?

AZ ÖRDÖG. A ruhájáról. Ilyen szövetben ma már csak fotelek és díványok járnak. De meg ne mondja neki.

ÖTÖDIK HÖLGY *nevet.* Hová gondol. *Nevetve a másik nőhöz megy.* Te . . .

AZ ÖRDÖG *Elzához.* Most el fogja neki mondani.

ÖTÖDIK HÖLGY *a hatodikhoz.* De add a szavadat, hogy nem fogsz megharagudni érte.

AZ ÖRDÖG. Most a szavát fogja adni.

HATODIK HÖLGY. Szavamat adom.

ÖTÖDIK HÖLGY. Azt mondta, hogy . . . *Beszél vele.*

AZ ÖRDÖG. És most meg fog haragudni.

HATODIK HÖLGY. Szemtelenség!

ELZA. Miért mondta ezt neki?

AZ ÖRDÖG. Hogy kimenjen.

ELZA. Miért nem mondta neki magának?

AZ ÖRDÖG. Hogy összevesszenek.

ÖTÖDIK HÖLGY. Ez a legnagyobb arrogáncia. *Kimegy.*

HATODIK HÖLGY. De Lili, na ne haragudj . . . *Utána szalad.*

AZ ÖRDÖG. Kettőt egy csapásra. *Körülnéz és meglátja az utolsó embert, akit még nem mart ki. Ez egy éltes úr. Oda megy hozzá.*

AZ ÉLTES ÚR *fölkel.* Radványi Radó vagyok.

AZ ÖRDÖG *ismétli.* Radványi Radó. Hm . . .

AZ ÉLTES ÚR. Igenis, Radványi Radó.

AZ ÖRDÖG. Hm. Ismeri ön azt a régi, jó magyar nevet, hogy: Füspök?

AZ ÉLTES ÚR. Ismerem.

AZ ÖRDÖG. Füspök. Ha az ember látja, Püspöknek olvassa, mint ahogy az értelem kívánja. Első látásra megesküdnék rá, hogy Püspök és csak ha aztán jól megnézi, akkor látja, hogy nem Püspök, hanem Füspök.

AZ ÉLTES ÚR. Mit akar ezzel mondani?

AZ ÖRDÖG. Semmit. Csak ez jut mindig eszembe, mikor kitért izraelitát lá-

tok. Első látásra Püspök. Utóbb kisül, hogy már régen Füspök.

AZ ÉLTES ÚR *sértődötten el.*

AZ ÖRDÖG *Elzához.* És most, hogy magunkra maradtunk, parancsoljon velem.

MÁSODIK JELENET.

Elza, az ördög.

ELZA. Azért húztam félre, mert nekem is mondott valami kellemetlent, amire felelni akarok. *Figyel a zenére.* Négyest táncolnak. Lemond róla?

AZ ÖRDÖG. Egy négyesről egy kettesért, mindig.

ELZA. Megvet engem, hogy udvariaskodik velem?

AZ ÖRDÖG. Nem. Magamat vetem meg, ha udvarias vagyok.

ELZA. Azt már szeretem, ha így beszél. Mert velem nem szokás udvariaskodni. Én rajtam minden férfi kipróbálja, hogy milyen goromba tud lenni. Nekem olyan arrogáns hírem van, hogy . . .

Az ördög. Tudom.

Elza. Úgy hívnak, hogy szemtelen Elza.

Az ördög. Tudom.

Elza. Engem zavarba hoz azzal, ha gyöngéd. Akkor én nem tudok epét kifejteni. Kérem legyen valamivel gorombább, hiszen azért választottam éppen magát a sok frakkos alak közül, mert olyan kellemetlen.

Az ördög. Kegyeskedjék parancsolni velem, kedves nagysád.

Elza. Hát hogy szemtelenkedjem én most magával?

Az ördög. Hódoló szolgája vagyok, csináljon velem, amit akar.

Elza. Pfuj, milyen neveletlen. *Feláll.*

Az ördög. Végeztünk?

Elza *hirtelen.* Nem. Mikor a négyesre beharangoztak, valami olyat mondott, amiből arra következtettem, hogy Jánosnak barátja. Úgy van?

Az ördög. Úgy.

Elza. Tudja, én az ilyen frakkos alakokat, mint maga, nem veszem komo-

lyan. Amit így estélyen beszélnek, az olyan, mint a tegnapi ujság. De nevettek rajtam a frakkosok, meg a félmeztelenek.

Az ördög. Kicsodák?

Elza. A nők. Hát ezt az egyet nem akarom. Nevetséges nem akarok lenni. Elhatároztam, hogy fölvilágosítom a közvéleményt. A maga kérdése kapóra jött. Hallgasson ide. Üljön le.

Az ördög. Köszönöm. *Nem ül le.*

Elza. Üljön le, ha mondom. Nem udvariasság ez. Szeretem, ha ül az, akivel beszélek. Ülő emberrel szemben könynyebben van igaza az embernek.

Az ördög. Kérem. *Leül.*

Elza. Maga azt kérdezi tőlem, hogy én vagyok-e az, akit hozzá adnak Jánoshoz? Igy kérdezte, úgy-e?

Az ördög. Igy.

Elza. Nem úgy, hogy én vagyok-e az, aki hozzá megy?

Az ördög. Nem így.

Elza. Hát igenis én vagyok az. De én

rajtam ne mulasson senki, mert én mindent tudok. Érti? Tudom, mi van.

Az ördög. Értem. *Fel akar kelni.*

Elza. Üljön le. Nekem ne jőjjenek gratulálni, hogy aztán, ha elmennek, a markukba nevessenek. Én nem veszem be a maszlagot. Érti? Én tudom, kik maguk. Maguk mind egy maffiába tartoznak. Maguk mind férjhez akarnak engem ehhez a fiúhoz kenni.

Az ördög. Pardon.

Elza. Léha fráterek, akiknek a vesé-jükbe látok. Én hozzá megyek, ha megkér. Tudja? Én hozzá megyek.

Az ördög. Nem hiszem.

Elza. Akár hiszi, akár nem. A felesége leszek.

Az ördög. Hát ha már megtisztelt a bizalmával, hadd mondom meg én is a magamét. Nem lesz ebből semmi. *Fölkel.*

Elza. Üljön le.

Az ördög. Pardon, most üljön le maga, mert most nekem kezd igazam lenni. Én tudom az intim okát ennek a partinak

De ön . . . *Arra megy egy inas.* Kérem. *Az inas megáll.* Itt a ruhatári számom. A téli kabátomban van egy sárga bőrtárca. Hozza azt be.

INAS. Igenis. *El.*

AZ ÖRDÖG. Ön vagy nem tudja az okát, vagy . . .

ELZA. Vagy?

AZ ÖRDÖG. Vagy nem akarja tudni. Ön belemegy abba, hogy . . .

ELZA. Mibe megyek bele? Nem kell kanyarognia, hisz ép ezt akarom megmondani. Belemegyek abba, hogy felesége legyek egy férfinek, aki egy más nőt szeret. Mondjak olyat, amitől elájul? Hát én belemegyek abba, hogy nászútra menjek egy emberrel, aki még akkor is egy más nőre fog gondolni és aki a legszebbet, amit férfi nőnek adhat, a fantáziáját ott hagyta egy asszonynál, mikor engem elvett. Maga nem ismeri a szemtelen Elzát.

Az inas behozza a bőrtárcát, átnyujtja az ördögnek és kimegy.

Az ördög. Nem is hittem, hogy ennyire izgatja ez a téma.

Elza *növekvő izgalommal.* De én rajtam ne nevessen senki! Ne higyjék, hogy maguk hecceltek bele. Ne mulassanak rajtam! Vegyék tudomásul frakkosok és félmeztelenek, hogy én tudom, hová megyek. Tudom, kinek a kedvéért megyek. És büszkén, fölemelt fejjel megyek! Mindent tudok és mégis hozzá megyek.

Az ördög. Miért? *Kinyitja a bőrtárcát.*

Elza. Mert... szeretem ezt az embert! *Hirtelen néma sírásba fullad.*

Az ördög. Parancsoljon! *A nyitott nécessaireből egy finom női zsebkendőt húz elő és átadja.* Ezt a bőrtáskát mindig magamnál hordom, mikor nők közé megyek. Ez egy sírási neszesszér. Ebben megvan minden, ami a női síráshoz szükséges. Mindenekelőtt zsebkendő.

Elza *átveszi a zsebkendőt. A szemét törülve.* Szeretem. *A következők alatt az ördög sorra mindenfélét vesz elő a táskából és sorrend szerint átadja Elzának, aki mindent gépiesen át-*

vesz és használ. 1. kis tükröt, 2. kis fésüt, mellyel Elza a frufruját igazitja, 3. puderes tupflit, 4. puderes skatulyát, mellyel Elza a szeme vörösségét tünteti el. Az itt következő beszélgetés ezalatt folyik.

Az ördög. Hát ez az a híres szemtelenség?

Elza. Nem ez az. Mikor négyesre harangoztak, még fiatal lány voltam. Most már öregasszony vagyok. Maga volt az első, akinél el akartam kezdeni a közvélemény csinálást. És már itt megbuktam. Mit csináljak?

Az ördög. Szép kisasszony, neki kell menni a küzdelemnek. Nyiltan kell! Támadni kell! Szépnek kell lenni.

Elza. Még azt is megpróbálom.

Az ördög. Szemébe kell nézni annak az asszonynak. Úgy-e érzi néha, hogy nehéz küzdeni egy asszony ellen . . . tudom, hogy lánynak ez a legkeservesebb . . . hogy az ellenfele már . . . izé . . . ivott a szerelemből, hogy ért hozzá . . . hogy . . . Mondjak olyat, amitől elájul?

ELZA. Mondjon.

AZ ÖRDÖG. Hogy ez az asszony már felszabadult ennél a mesterségnél...

ELZA. Akkor?

AZ ÖRDÖG. Akkor gondoljon arra... én mondom magának, bennem nincs sok szív, de férfi vagyok a fejem búbjától a talpamig... egy nagy dolog van a világon... a legnagyobb erő még a legszebb, legingerlőbb asszonnyal szemben is.. szűznek lenni!

ELZA *puderezve magát.* Gondolja?

AZ ÖRDÖG. És *így* kell szembeszállni vele. Hogy ő is neki vaduljon! Nem kell félni tőle!

ELZA. Gondolja?

AZ ÖRDÖG. Hogy ő is bele menjen a háborúba. Hogy amikor már mindeniküket kijátszotta a utolsó aduját is, akkor maga még mindig megállhasson vele szemben fölemelt fejjel, mint mondani tetszett és arcába mosolyoghasson a szűz lány rettenetes fölényével. Hímpor, hímpor, frisseség, érintetlenség!

Elza. Szabad nekem ezt hallgatnom, amit maga beszél?

Az ördög. Nem szabad, de ép azért csak hallgassa. Győzni fog. És most menjen, táncoljon vele. De ne utánozza az asszonyokat. Ne kacérkodjék. Ne szemtelenkedjék.

Elza. Hisz én utálom magamat, mikor szemtelen vagyok, de muszáj, mert különben hol az egyéniségem?

Az ördög. Ugyan, ugyan. Süsse le a szemét, szégyelje azt a szép fehér nyakát, nézzen félve, reszketve a fiú szemébe, éreztesse vele azt, ami lányban a legizgatóbb: hogy maga zsákmány, aki vár az édes elrablásra. Föl a fejet kis lány. Na, ne lógjunk így. Igy ni. És ha még egyszer az életben valaki magának azt mondja, hogy szemtelen, mondja meg neki, hogy egyszer egy idegen úrral félre vonult a hallba és azt hitte, hogy le fogja főzni, túl fogja kiabálni és attól az úrtól oly csöndesen, oly piszén, oly szerényen, úgy lefőzve és megcsönde-

sedve ment el, hogy az az úr mélyen elszégyelte magát és azon kezdett gondolkozni, vajjon nem ő-e a legnagyobb gazember ezen a világon? Amiben talán igaza is volt.

A lépcsőig kisérte. Fenn a lépcső fölött az ajtóban megjelenik János.

HARMADIK JELENET.

Elza, János, az ördög.

Elza hirtelen hátat fordit neki és az ördöghöz fordul.

ELZA. Hát ne szemtelenkedjem?

AZ ÖRDÖG. Nem. *János lejön.*

JÁNOS. Kerestem mindenütt, kis Elza.

ELZA *lesüti szemét.* Igen.

JÁNOS. Miért vonult ide?

ELZA. Magányra volt szükségem. Akit érdekelek, az úgy is megtalál.

JÁNOS. Szomorúnak látszik. Olyan kis lányos így. Valami bánata van.

ELZA. Óh nincs.

JÁNOS. Fenn a táncteremben majdnem asszonyos volt, friss, vidám, kacér, most meg ilyen csöndes. Mi történt magával? *Körülnéz, meglátja az ördögöt.* Ja?? Most már értem.

AZ ÖRDÖG. Ne hidd, hogy én szomorítottam el.

JÁNOS *Elzához közel megy.* Nem is hiszi, mennyivel szebb így. A másik modora nem áll jó magának. Ez az igazi. Az ember szeretné dédelgetni, vigasztalni, bocsásson meg, de az ölébe venni, simogatni.

ELZA *szégyenlősen.* De János . . .

AZ ÖRDÖG. Megbocsájtanak, de üdvözölnöm kell a háziasszonyt. *Felszalad a lépcsőn, el. János és Elza helyet foglalnak a szinpad jobbfelén.*

ELZA. Ki ez az ember? Félek tőle.

JÁNOS. Állítólag ismerősöm. Erőszakkal a barátom. Én egy neurasztheniás bölcsnek nézem. De ne róla beszéljünk. Örülök, hogy magát ilyennek látom. Ebben a romlott, forró levegőben . . .

Nem érzi, hogy ma itt különösen forró, izgató a levegő.

ELZA. De igen. Mintha valami vad meleg szél fújna. Olyan, mint a sirokkó. Én úgy félek.

JÁNOS. Ezt se mondta még soha. Pedig mily jó bátorítani egy szép gyereket, mikor fél. *Az ördög megjelenik fent az ajtóban, Jolánnal karonfogva. Lejönnek és balról helyezkednek el. Az ördög köhécsel.*

NEGYEDIK JELENET.

Az ördög, Jolán, János, Elza.

JOLÁN. Nem. Talán ne zavarjuk az ifjú párt.

AZ ÖRDÖG. Nem kell túlságosan tapintatosnak lenni. *Helyet mutat balról Jolánnak. Leülnek.*

ELZA. Itt van Jolán, nem érdekli?

JÁNOS. Már üdvözöltem. Beszéljünk magáról. Ma mindennél jobban érdekel az, hogy . . . *Beszélnek.*

Jolán. Úgy látom, ezek végre megtalálták egymást.

Az ördög. Lehet. Kellemetlenül érinti?

Jolán. A világért sem.

Az ördög. Menjünk máshová?

Jolán. Nem, nem. Örülök, mikor ily szépen látom fejlődni a fáradozásom gyümölcsét. *Beszélnek.*

Elza. Ezek rólunk beszélnek.

János. Ne törődjék vele. Örüljünk, hogy végre egy pillanatra magunk maradtunk. Boldog vagyok, mert úgy érzem, hogy ma este végre fölfedeztem magát.

Elza. Miért néz mindig oda?

János. Csak épen . . . véletlenül. *Beszélnek.*

Jolán. Hagyjuk őket. Hát mégis eljött, erőszakos ember.

Az ördög. Nem jöttem ok nélkül. Ma délután vállalkoztam valamire.

Jolán. Mire?

Az ördög. Megigértem valakinek, hogy a mai éjszakán elcsavarom az ön fejét.

Jolán. Kinek igérte meg?

Az ördög. Jánosnak. Még a részleteket is sziveskedtem előre bejelenteni.

Jolán. És János?

Az ördög. Hogy mit mondott?

Jolán. Tűrte ezt?

Az ördög. Felelt valamit. Mondhatom. kissé meglepő volt a felelet. De most nem mondom meg, félek, hogy bántaná magát.

Jolán. Nem bánt. Mondhatja bátran.

Az ördög. Majd talán később. Folyton a túlsó oldalra néz.

Jolán. Nem. *Hirtelen.* Érdekes szeme van magának.

János. Más világ. Ahány nő, annyi világ. Maga nekem új világot jelent.

Elza. Ugyan mit jelenthet egy ilyen nagy művésznek az én kis leány életem?

János. Talán mindent.

Az ördög. Mintha aludnék. De ha egyszer valaki megcsókolja a szemét, fölébred a tekintete és én látom, mennyi forró asszonyiság ég a maga alvó szemében.

JOLÁN. Nem szeretem, ha így beszél. Olyan érzés, mintha gyujtogatna.

AZ ÖRDÖG. A kis fehér keze már ég. Érzem, ahogy a kezemhez ér.

JOLÁN *kacéran.* Úgy-e az gyerekes volna, ha most elhúznám innen a kezemet. *A kezük, ahogy egymás mellett ülnek összeér.*

JÁNOS. Az ejt gondolkodóba, hogy még ilyen szelidnek nem láttam.

ELZA. Nem tudom, de mintha magával szemben egészen más volnék.

JÁNOS. Szinte szégyellem a régi bűneimet, mikor a tiszta gyermekarcába nézek.

ELZA. Talán ettől olyan meleg a tekintete. Süti a homlokomat.

AZ ÖRDÖG. Délután óta csudálatosan kivirágzott az arca.

JOLÁN. Talán azért, mert egy különös valaki ül mellettem, egy ismeretlen lény, akiről csak azt érzem, hogy férfi, de annak aztán az!

AZ ÖRDÖG. Megszépül, mikor ezt a szót

mondja: férfi. Milyen szép lehet, mikor már nem mondja.

JÁNOS. Oh egy ilyen érzés letörli a régi bűnöket. Modern embernek az első szerelme rendszerint egy utolsó lány. De az első lány aztán az utolsó szerelme.

ELZA. Én még soha nem voltam szerelmes. De már kétszer ábrándultam ki.

AZ ÖRDÖG. Arra vagyok büszke, ha egy asszonynak ismeretlenül tetszem. Akkor tudom, hogy magamért szeret.

JOLÁN. Annyiban igaza van, hogy... az ismeretlenség határozottan... határozottan...

JÁNOS. Illuzió dolgában... ami az illuziókat... ami azt illeti...

AZ ÖRDÖG. Ezért nem teszek önnek vallomásokat.

JOLÁN. Igen... vallomások? Nem hinném, hogy... habár... tényleg... nézet dolga... különben...

ELZA. Nem jól nevelik a mai lányokat.

JÁNOS. Semmi kétség... a leányneve-

lés nálunk . . . a közfelfogás . . . . alapjában véve . . . tulajdonképen . . .

JOLÁN . . . a lényege . . . a lényege a dolognak . . .

JÁNOS . . . tulajdonképen . . .

ELZA *hirtelen feláll.* Kisérjen fel kérem az emeletre. Bodajkinak igértem a második négyest.

JÁNOS *feláll.* Már megy ?

ELZA *majdnem sírva. Sürgető hangon.* Igen. Igen. Jőjjön. *János áll.* Jőjjön.

Elza a lépcső felé megy. János utána. Mikor elhaladnak Jolán mögött, Jolán hanyagul hátra szól.

JOLÁN. Te nem táncolsz ?

AZ ÖRDÖG *udvariasan feláll.*

ELZA *megáll.* Hogy táncolnék, mikor állok. *Egy lépést tesz a lépcső felé. Élesen.* De most táncolni megyek.

JOLÁN *feláll.* Csak menj fiam.

ELZA. Én ugyan utálom a táncolást, de ma táncolok reggelig, ha másért nem, hát azért, mert vannak, akiknek ez nem tetszik. És amíg ilyen van, addig tánco-

lok, még ha térdig kopik is a lábam! *Dacosan néz rá. Pillanatnyi szünet. Jolán egy lépést tesz feléje, mintha mondani akarna neki valamit, de János közibük lépve, karját nyujtja Elzának és mind a ketten sietve lemennek a lépcsőn.*

ÖTÖDIK JELENET.

Jolán, az ördög.

Az eddigi vontatott, alakoskodó hang helyébe friss, harcos hang lép. A beszédek gyorsan, izgatottan követik egymást.

JOLÁN. Hallotta ezt?

AZ ÖRDÖG. Igen.

JOLÁN. Ez a lány nagyon biztos a dolgában, hogy így mer velem beszélni. Eddig ezt nem merte. *Hirtelen.* János szereti ezt a lányt.

AZ ÖRDÖG. Megálljunk. Most, lássa, most megmondom, mit felelt nekem délután János.

JOLÁN. Mikor arra vállalkozott, hogy...

Az ördög. Hogy elcsavarom a fejét. Le akart lőni.

Jolán *titkolt örömmel.* János?

Az ördög. Ő, személyesen. Ezzel a revolverrel ni! *Megmutatja.* Elvettem tőle.

Jolán. Magát le akarta lőni énmiattam.

Az ördög. Rám fogta ezt a revolvert, amely mind a hat golyóra meg van töltve.

Jolán. Délután még meg akarta ölni. Miattam. És most mégis ilyen nyugodtan nézte, látta, tűrte, hogy suttog a fülembe, hogy udvarol, hogy én magához hajolok, hogy összeér a kezünk, hogy szinte túl megyünk azon a határon ... Hiszen ez ... ez megszerette ezt a lányt.

Az ördög. Tessék. Hát érdemes asszonyért embert ölni?

Jolán. Elhiszem, hogy megtette, mert becsül, mert tisztel, mert maga bizonyára olyanokat mondott, amik ... ezért hálás is vagyok neki. De azt látom, hogy ezek tetszenek egymásnak. Ezek szeretni fogják egymást

AZ ÖRDÖG. Érdekes, mennyire felháborítja önt, hogy egy kedves terve sikerült.

JOLÁN. Hát azt hiszi, hogy sikerült?

AZ ÖRDÖG. Nem tudom. De tudom a módját, amivel erre a kérdésre választ kaphatunk.

JOLÁN. Hogyan?

AZ ÖRDÖG. Tisztázzuk kérem. Délután meg akart ölni, mert bejelentettem neki, hogy ön az enyém lesz. Én azt mondom, hogy ez szerelem. Ne mondja, hogy tisztelet. Tiszteletből mozsárágyút szoktak elsütni. A revolver az egészen más. Ezzel szemben ön azt mondja: a lányt szereti. Hogy melyikünknek van igaza, azt mondja meg ő maga.

JOLÁN *tiltakozólag.* Kérem . . .

AZ ÖRDÖG. Tudom. Pardon. Tudom, hogy ez önt csak annyiban érdekli, mert öntől ered ennek a házasságnak a terve és szeretné, nagyon szeretné, ha a dolog . . . izé . . . sikerülne. De épp ezért érdekli.

JOLÁN. Érdekel, érdekel.

AZ ÖRDÖG. Ő fogja megmondani, melyik volt komoly. A délutáni merénylet, vagy ez a kivonulás. Jó?

JOLÁN. Hogyan . . . beszélni vele?

AZ ÖRDÖG. Nem.

JOLÁN. Csak nem hallgatózni?

AZ ÖRDÖG. Nem.

JOLÁN. Hát?

AZ ÖRDÖG. Mint minden nehéz csomót, úgy ezt is vágni kell. Van én nekem egy módszerem erre. Már sokszor bevált. De igérje meg, hogy nem kérdez részleteket.

JOLÁN. Nos?

AZ ÖRDÖG. Ez egy kisérlet, az én találmányom. Ez a leghígabb limonádé-oldatban is halálbiztosan kimutatja a férfit A dolog meglepően egyszerű. Az imént a lépcsőházban láttam önt egy hosszú, uszályos belépőben.

JOLÁN. Igen.

AZ ÖRDÖG. Menjen és vegye ezt magára. Tűzze össze jól, hogy ne lássék ki egyéb, mint födetlen válla, a nyaka, meg a cipője orra. Aztán jőjjön le ide.

Ő minden kérdés, célzás nélkül el fogja árulni magát. Méltóságod mindent meg fog tudni, anélkül, hogy egyebet csinálna, mint hogy itt van.

Jolán. Furcsán kezdődik a kisérlet. És maga olyan furcsán néz rám, hogy kiváncsiskodás nélkül engedelmeskedem. Néha megvillan a szeme, és akkor úgy érzem, mintha az egész emberiség minden esze a maga homloka mögött volna.

Az ördög. Ilyen kevésre becsül?

Jolán. Most mindjárt menjek?

Az ördög. Most mindjárt. Ha valakinek feltűnik, mondja egyszerűen, hogy fázik.

Jolán *izgatottan.* De ha az sül ki, hogy . . .

János megjelenik a lépcső fölött.

Az ördög *nem néz hátra.* Jön. Ez a pillanat.

Jolán. Megyek. *Izgatottan kapja föl a sleppjét és elszalad.*

HATODIK JELENET.

János, az ördög.

JÁNOS *lesiet a lépcsőn.* Ki volt az, aki most innen kiszaladt?

AZ ÖRDÖG. Innen?

JÁNOS. Igen. Mikor bejöttem, valaki ott kiszaladt. Mintha azért szaladt volna ki, mert én jöttem.

AZ ÖRDÖG. Nem szaladt innen ki senki. *Cigarettára gyujt. Szünet.*

AZ ÖRDÖG. Elragadó teremtés az a kis fehér lány.

JÁNOS. Igen. *Szünet.*

AZ ÖRDÖG. Rosszkedvűnek látszol.

JÁNOS. Én? Nem. Nincs valami különös jó kedvem, de nincs is rá okom . . .

AZ ÖRDÖG. Csak nem vagy még az esti beszélgetésünk hatása alatt.

JÁNOS. Na hallod, ha azt hiszed, hogy nekem nincs egyéb gondom, mint . . . mint . . .

AZ ÖRDÖG. Hát persze, persze. *Kicsit*

gondolkozik. Nem érdekes az, hogy az ember néha belelovagol valamibe, mint én ma délután, és csak aztán jön rá, hogy: a teremburáját, minek csináltam én ezt az egészet? Nem voltam izléses. Mi?

JÁNOS. Oh kérlek.

AZ ÖRDÖG. Igazán távol van tőlem még a gondolata is annak, hogy ő méltóságát olyan szemmel nézzem, mint nem tudom én . . . valami . . .

JÁNOS. Ejnye de furcsán beszélsz, nem ismerek rád.

AZ ÖRDÖG. Nem, csak kellemetlen rám nézve.

JÁNOS. Micsoda?

AZ ÖRDÖG. Hogy feltüzeltem magam, meg talán téged is, és a beszéd hevében olyan hangot mertem magamnak megengedni egy úri asszonyról beszélvén, amit sajnálok. Szeretném a falba verni a fejemet. És pláne semmi közöm nincs hozzá. Kedves, csinos, derék kis asszony. És azzal vége. Hagyjuk ezt a témát.

JÁNOS. Nagyon furcsa vagy.

AZ ÖRDÖG. Parancsolsz egy cigarettát?

JÁNOS *kelletlenül.* Nem. Köszönöm.

Kínos szünet.

AZ ÖRDÖG. Gyere fel a buffetbe. Megiszunk egy cognacot. Nagyszerű Martelljük van.

JÁNOS. Nem. Nincs rá gusztusom.

AZ ÖRDÖG. Mondom, rossz kedved van. Talán valami kellemetlenséged volt?

JÁNOS. Nem volt semmi.

AZ ÖRDÖG. Hát akkor miért vagy ilyen kelletlen? Ilyen morózus.

JÁNOS. Ha nagyon érdekel, én meg is mondom neked.

AZ ÖRDÖG. Nem szoktam indiszkrét lenni.

JÁNOS. Én neked nagyon szívesen megmondom.

AZ ÖRDÖG. Kérlek, hagyjuk. *Indul.*

JÁNOS. Ne hagyjuk. Ha talán téged most már nem is érdekel, engem kezd borzasztóan érdekelni, hogy miért vagyok rosszkedvű. Engem megdöbbent az

a változás, amin, *órájára nézve...* öt órai idő alatt átmentél. Ez a változás izgat engem. De valahogy azt ne hidd, hogy őméltósága miatt beszélek most egy kicsit izgatottan veled. Jobb, ha ezt az ügyet nyiltan kiküszöböljük.

Az ördög. Természetesen!

János. Én ide azzal a szent elhatározással jöttem, hogy azt a kis lányt megkérem. Hónapok óta készülök erre, most csak megerősödtem abban a hitemben, hogy boldog leszek vele.

Az ördög. Bravó. Látod ezt már szeretem. *Kezet nyujt, amit János nem fogad el.*

János. Gratulálsz? Helyesled?

Az ördög. El vagyok ragadtatva. Ez végre józan beszéd. Miért nézel úgy rám?

János *közel megy hozzá.* Az a nő, aki innen az imént kiszaladt, Jolán volt.

Az ördög. Ugyan te bolond. *Lesüti a szemét.*

János *rekedten, rosszul titkolva nagy izgatottságát.* Öregem, nekem megmondhatod,

én egy szegény, nősülésre ítélt legény vagyok. Én igazán nem . . .

AZ ÖRDÖG. De ugyan kérlek... hogy... hogy... hogy gondolhatod, hogy őméltósága épen mikor... És különben is miért szaladt volna ki?

JÁNOS *kínosan nevet.* Én már nem vagyok ám az, aki hét órakor voltam. Lehűtötte a fejemet ez a tizenhárom fok nulla alatt.

AZ ÖRDÖG. Tizenhárom fok van nulla alatt? Ne mondd.

JÁNOS. Annyi. *Rövid szünet, mely alatt fájdalmas mosollyal nézi.* Nagyon érdekelnek a hőmérsékleti viszonyok?

AZ ÖRDÖG. Nem... de... nulla alatt tizenhárom, ez igazán ritkaság... pláne december elején.

JÁNOS. Pláne december elején. *Mosolyogva néz.* Délután még nem voltál ilyen élhetetlen.

AZ ÖRDÖG *zavart színlel.* Élhetetlen?

JÁNOS. Úgy viseled magad, mint valami jogász.

AZ ÖRDÖG *földre süti szemét.* Mennyiben . . . Jogász ?

JÁNOS *végignézi.* Nem vagy te úriember, doktor.

AZ ÖRDÖG. Hogy értsem ezt ?

JÁNOS. Érted, ahogy akarod. Úri embernek lenni, ehhez tehetség is kell. Úgy látom, neked nincs ehhez tehetséged.

AZ ÖRDÖG. Mi ez ?

JÁNOS. Aki nem tud tökéletesen titkolni olyasmit, aminek az eltitkolása gentleman kötelesség, az nem úri ember. De nem tehet róla.

AZ ÖRDÖG. Hogy eltitkolok valamit ?

JÁNOS. De rosszul.

AZ ÖRDÖG. Ugyan mit ?

JÁNOS. Ismétlem, az a nő, aki innen az imént kiszaladt, Jolán volt. Nekem megmondhatod, én innen ma mint vőlegény fogok távozni. Velem nem kell számolni. És én tudok diszkrét lenni. Nos ?

AZ ÖRDÖG. Nem . . . de . . bár komoly ember vagy . . . ma nem, nem, megint

ostoba voltam, megint elgaloppoztam magam. Gyerünk fel a táncterembe. *Indul.*

JÁNOS *megfogja a karját, tréfásan.* Na ne izélj öreg. Úri emberek közt vagyunk. Engem nem érdekel az a hölgy, sokkal jobban érdekelsz te, meg egy ilyen gyors siker. Az istállóját neki, hát amiért férj leszek, hadd tanulom én is meg a módját. No, te . . . hát na!

AZ ÖRDÖG. Gentleman vagy. Nem kérdezem, mondom. Igen.

JÁNOS. Igen.

AZ ÖRDÖG. És tudod, mi az élet?

JÁNOS. Igen.

AZ ÖRDÖG. És ma délután nem voltam nálad és nem mondtam semmit. Eléggé sajnálom, amit mondtam. És . . . Hát amit itt a házasságról beszéltél, az mind egy férfi komoly szava. Ebben ne is merjek kételkedni. *János igenlőleg int.* Becsületszó. *János kezet ad neki.* Ülj le. Nem is tudod, mennyire megkönnyebbültem. Most fellélekzem, mert van valaki, akiről tudom,

hogy hideg és okos, akinek az én szerelmi ügyemhez semmi érdeke nem fűződik, szóval, aki az a hideg harmadik . . . remélem . . . még van időd, ha talán, amit az előbb mondtál . . .

JÁNOS. Szó sincs róla. Az elképzelhető leghidegebb harmadik vagyok. Szóval jó volt a megfigyelésem?

AZ ÖRDÖG *némán igent int a fejével.*

Szünet.

JÁNOS. Látod, hidegen hagy a dolog. De érdekel, nem tagadom. Már csak azért is, mert magam is férj leszek nemsokára. Jó ismerni a technikát.

AZ ÖRDÖG. Ne kívánd ezt. Mindenki, aki a gazság technikáját ismeri, már tartalékos gazember.

JÁNOS. És az asszony?

AZ ÖRDÖG. Hogyan . . . az asszony?

JÁNOS. Ilyen hamar megszédült?

AZ ÖRDÖG *kézmozdulattal inti, hogy de még mennyire.*

JÁNOS. És a férje?

AZ ÖRDÖG. Vak. Süket. Sánta.

JÁNOS *rosszul titkolt fájdalmassággal.* Ma délután, nálam, ott beszélted tele a fejét.

AZ ÖRDÖG. Meg vagyok rémülve tőle. Annyira elvesztette a fejét, a józanságát . . . Azt hiszem, csalódtunk benne mind a ketten, mikor azt hittük, hogy ártatlan teremtés. Rettenetesen ügyes nő, aki úgylátom, megdöbbentő módon ért ahhoz, hogyan kell a környezetét becsapni, és be is csapja már ki tudja, mióta. Vagy az is lehet, hogy jóbecsületű asszony, túlságosan is ártatlan, és akkor megijedek magamtól, mert azt kell hinnem, hogy valami hipnotikus hatással vagyok rá, hogy ily gyorsan, ily könnyen . . . és ezt nem szeretném, mert ez nem kellemes dolog, ha tudom is én . . . valami beteges idegzetű . . hiszen érted!

JÁNOS. Értem.

AZ ÖRDÖG. Ez a félelem kínoz, ezért örülök, hogy ilyen okos emberrel beszélhetek róla. Kolosszális nő. Fan-

tasztikus, bátor, olyan vakmerő, hogy elhül bennem a vér. Bolondul szereti a veszélyt. A minél nagyobbat. És tudod, most még tele vannak az ilyen nehézségek gyönyörrel, felkorbácsolják a lelkemet... egy csók... az ajtó mögött, amely előtt a férj egy lépésnyire áll... és most valami, amit ép akkor beszéltünk meg, amikor te jöttél ... és ... amikor ő ... kiszaladt ... mert ... ő volt az.

JÁNOS. Nos? Nos?

AZ ÖRDÖG. Vad ötletünk támadt. Azt mondtam neki: ma itt estély van nálad. Itt van egész Pest. Mind a sok bankigazgató, képviselő, ügyvéd, egyetemi tanár a feleségével, mind az a sok ember, akinek a tiszteletéből élsz. Vannak vagy százharmincan. Mert úgy-e, annyian vannak?

JÁNOS. Igen, igen.

AZ ÖRDÖG. Azt mondtam: Fogd magad, menj fel a szobádba. És öltözködjél addig, amíg nem lesz rajtad más, mint

csak az a belépő. Érted? Semmi más. Egy modern Monna Vanna. A cipőd és a selyemharisnyád, mert ezt látják. De azontúl semmi. Ahogy az isten megteremtett, egyszer jókedvében és . . . és . . . és a belépő.

JÁNOS. Ezt mondtad neki?

AZ ÖRDÖG. Ezt.

JÁNOS. És ő?

AZ ÖRDÖG. Belement. Be fog jönni ide, aztán velem a nagy szalonba a százharminc vendég közé, az egész világ elé, födetlenül, ruhátlanul, mint egy pogány istennő, aki részeg valami nagyon édes bortól és el akarja kábítani a szeretőjét valami istenien vakmerő dologgal . . . Tudod, hogy a karomon vezessem . . . és . . .

JÁNOS. Hogyan?

AZ ÖRDÖG. Fölveszi a belépőjét . . . és nem lesz alatta semmi. És ezt csak én fogom tudni meg ő . . . Meg . . . most már te. Hát ez valami rettenetesen szép érzés lehet. Ilyen izgató keverékét az

asszonyi édességnek és a nagy veszedelemnek nem is tudtam elképzelni. És ez az első nap. Most képzeld, milyen szerető lesz ebből az asszonyból! Miket talál ez ki! Micsoda olthatatlan szenvedély! Micsoda izgató érdekesség! Lobog bennem a vér, magas, piros lánggal, ha erre gondolok! Haj hó!!

JÁNOS *kitörve.* Hazudsz!

AZ ÖRDÖG. Micsoda?

JÁNOS. Hazudsz te kalandor.

AZ ÖRDÖG. Bocsáss meg ... de hiszen most te kelepcébe csaltál engem .. megcsaltál ... te szereted azt az asszonyt!

JÁNOS. Hát tudd meg, igenis szeretem. De hogy sejtelmed legyen róla, mennyire szeretem, tudd meg azt is, hogy meg fogok nősülni.

AZ ÖRDÖG. Hogyan ...

JÁNOS. Hallgattam itt ezt a vérlázító hazugságot, amit kieszeltél. Nézem, hogyan mulattatja magát egy romlott idegrendszer egy ilyen gondolattal. Mert

ezt itt a magad mulatságára hazudtad. Százat ismerek ilyet, aki hazudik nőkről, nem is azért, hogy hencegjen, hanem hogy mialatt hazudik, élvezzen. De ha csak vallomást akartál kicsikarni belőlem: igenis szeretem. És az én szerelmem tiszta, szent, én ennek a szerelemnek kiállok az útjából, érted? Elveszek feleségül egy szegény kis lányt, kiegyezem a boldogtalanságommal. De a fél életemet feláldozom ennek az asszonynak a tisztességéért, meg azért a tudatért, hogy talán ő is szenved én miattam. Hogy ne rántsam le az ő tiszta, hófehér lelkét egy piszkos hotelszerelem sarába... Hazugságokba, bujkálások, véres, sáros, piszkos könyek közé... amikről te nem tudsz, mert piszkos vagy magad is, mint a többi, mert méltatlan vagy még arra is, hogy a cipője porát lecsókoljad. És most meg foglak büntetni azért, amiért elárultam magamat. A gaz hazugságodért ki foglak kergetni innen, a saját felelősségemre, a magam úri

passziójából, mintha téli kabátot loptál volna. És figyelmeztetlek, hogy jobban teszed, ha csöndesen, elegánsan, magadtól mégy el, mert abban a nem várt esetben, ha nem mennél el magadtól, én megfogom a gallérodat és kidoblak. Takarodjál!

AZ ÖRDÖG *nagyon komolyan, gőgösen néz rá, csípőjére tett kézzel.* Most megint hozzányúlnál ahhoz a revolverhez, de tisztelettel figyelmeztetlek, hogy most nálam van.

JÁNOS *feléje megy.* Azt mondtam, hogy takarodjál. *Az ördög egyre hátrál a lépcső felé.* Ebben a pillanatban ezen a világon semmitől sem félek. *Támadólag megy feléje, az ördög hátrál, néhány lépcsőfokon föl is megy, aztán hirtelen a csukott ajtóra néz, mely ebben a pillanatban kinyílik. Kiegyenesedik. Diadalmas örömmel néz Jánosra.*

AZ ÖRDÖG. Itt van! *Nagy csönd. A két férfi némán áll egy kis ideig. Az ördög a lépcsőn félre áll, mintegy egymaga áll sorfalat az érkező Jolánnak. Jolán belép az ajtón, fel-*

emelt fővel, félig lehunyt szemmel, lassan, méltóságteljesen jön le a lépcsőn. Mikor leér, lassan fölemeli a szemét és ránéz Jánosra. Az ördög lejön utána. Jolánon nagyon gazdag földig érő, uszályos belépő van, melyből csak a cipője orra látszik ki, s mely födetlenül hagyja dekoltált vállát. A belépő elől nyilik, de most földig össze van fogva.

HETEDIK JELENET.

János, az ördög, Jolán, majd László.

Jolán nyitva hagyta az ajtót, úgy, hogy most nagyon fojtott, halk zene hallatszik. Valami fájdalmas keringő.

JOLÁN. Még ma nem is beszéltem magával János.

JÁNOS *mereven nézi a köpenyt. Halkan az ördöghöz.* Mi ez?

AZ ÖRDÖG. Ez egy belépő. *Fölényesen mosolyog és szorosan Jolán mellé áll.*

JOLÁN. Úgy látszik, az estélyünk mégis sikerült. Az emberek jól érzik magukat.

A fiatalság olyan bolondul táncol, mintha a lányoknak mindnek ez volna az első báljuk, a férfiaknak meg az utolsó.

Az ördög. Csupa mámor a levegő. A jó pezsgő gőze száll. Furcsa, hogy ebben a mulató milieuben János ilyen szomorúnak látszik.

Jolán. Szomorú?

János. Nem! Jól mondta, csak annak látszom. Belül e pillanatban olyan víg vagyok, amilyen még nem voltam soha életemben.

Jolán. Ennek örülök.

János. Húsz éves vagyok, gyerek vagyok, szamár vagyok.

Az ördög *vígan.* Na-na-na.

János *Jolánhoz.* Higyje el. Tombol bennem valami vad vígság. Ilyet még nem hallott tőlem, de szeretném magamat leinni a sárgaföldig.

Jolán. János! Maga mondja ezt? Soha életében nem ivott egy korty bort.

János. Ma csupa olyan dolgok történnek velem, amik soha életemben nem

fordultak elő. Például még soha életemben nem nősültem.

JOLÁN. És ma nősül?

JÁNOS. Feltétlenül.

AZ ÖRDÖG. Én már gratuláltam is neki. Vérbeli kis lány.

JÁNOS. Ő is csak bálvány, amit faragok magamnak, hogy a magam szívét szeressem benne. Ezért szép. A bálvány maga kő, fa, kóc, csepű vagy pláne rongy. Minden rongy.

AZ ÖRDÖG. Mégis csak keserű vagy belül is.

JÁNOS. Ez a legénybúcsú keserűsége. Az ember kiadja magából az utolsó epét és aztán jön a tiszta, derűs élet, a nyugalom, a szent boldogság, a szűz lány és a szűz szerelem.

JOLÁN. El vagyok ragadtatva magától.

JÁNOS. Undoritó, hogy ma mindenkinek tetszem.

JOLÁN. Úgy látom János, maga már ivott. Legalább a tónusából dűl az alkohol.

JÁNOS. No végre, hogy nem tetszem.

AZ ÖRDÖG. Ma kötekedő hangulatban van. Hozzám is szigorú volt.

JÁNOS *nem tudva magát türtőztetni.* Meg fog hűlni. Miért nem veti le a belépőjét.

AZ ÖRDÖG. Valószinűleg, mert fázik.

JOLÁN *összébb vonja magán a belépőt.* Fázom.

AZ ÖRDÖG. Ha nem tudnám, hogy az ilyen kicsinyesség távol van öntől, még azt hinném, hogy azért nem veti le, mert szép és drága.

JOLÁN. Ne foglalkozzunk annyit evvel a belépővel. *Jánoshoz.* Láttam, nagyon jól érezte magát a kis lánnyal.

JÁNOS. Nagyon.

AZ ÖRDÖG. Mulatságos volt, hogy hogyan beszélt egymással ez a két különböző ember. Én szeretem az ilyen pikantériákat.

JOLÁN *körülnéz.* Én nem tudom . . . Maguk nem fáznak itt? Mintha hideg volna.

AZ ÖRDÖG. Én is azt akartam mondani az előbb.

JÁNOS. Olyan meleg van, hogy ... valóságos forróság.

JOLÁN. Tudja isten, én mégis fázom.

AZ ÖRDÖG. Talán nincs elég melegen öltözve. Ez meggondolatlanság.

JOLÁN. Előbb-utóbb rájön az ember, hogy ami ezen a világon édes, az mind meggondolatlanság.

JÁNOS *izgatottan.* A vakmerőség is édes?

JOLÁN. Mit érdekli ez magát? Volt már maga valaha életében vakmerő?

JÁNOS *végleg elvesztve önuralmát.* Nem féltek tőlem? *Jolán megretten.*

AZ ÖRDÖG *hidegen.* Én még a bevégzett férjektől sem félek. Hogy félnék egy vőlegénytől? *A téli kert felől besiet László.*

LÁSZLÓ *az állás szerint Jánoshoz ér legelőször.* Összeesküvés?

AZ ÖRDÖG. Nem. *László karonfogja Jánost és lassan oldalt megy vele.*

LÁSZLÓ *halkan.* Na, mi van a kis Elzával? *Csöndesen beszélnek.*

JOLÁN *a színpad másik oldalán az ördög-*

hoz hirtelen. Mit mondott maga erről a belépőről ennek az embernek?

AZ ÖRDÖG. A belépőről semmit nem mondtam. Arról beszéltem, ami alatta van.

JOLÁN. Maga ennek az embernek . . . csak nem azt mondta, hogy . . .

AZ ÖRDÖG. Nos.

JOLÁN. Az izgatottságából, a beszédjéből azt veszem ki . . . csak nem hitette el vele, hogy ez alatt . . . nincs . . . Feleljen!

AZ ÖRDÖG. Eltalálta.

JOLÁN. De hisz ez iszonyú!

AZ ÖRDÖG. Nem szeretem ezt a felháborodást. Maga az első célzásnál nagyon jól tudta, hogy mit mondtam neki, és örült ennek, mert látta, hogy sikerült a kisérletem, hogy most el fogja magát árulni, most kitör belőle a féltékenység, a szerelem, a vad szenvedély . . . látta a szemén, érezte a hangján, hogy ő most elképzeli magát ez alatt a belépő alatt és a csontjai reszketnek erre a gondo-

latra ... ezt maga látta, ezt maga élvezte, ezt maga nagyon jól tudta.

JOLÁN. Hogy meri azt mondani, hogy tudtam? Ha ezt tudtam volna ...

AZ ÖRDÖG. Kérem, maga az első célzásra ledobhatta volna magáról a belépőt, vagy kinyithatta volna, vagy kinyitná most. Hiszen még most sem nyitja ki!

JOLÁN *a szemébe néz nagyon fölényesen.* Honnan tudja maga azt, hogy én nem voltam tisztában a maga ötletével már akkor, mikor ezt a belépőt fölvettem?

AZ ÖRDÖG *meglepődve.* Hogyan ...

JOLÁN. Hát azt hiszi, nem értettem rögtön?

AZ ÖRDÖG. Hogyan ... kitalálta a gondolatomat?

JOLÁN. Ki én.

AZ ÖRDÖG. Szóval most ön ... úgy van, ahogy mondtam, vagy úgy ... ahogy ő gondolja?

JOLÁN. Na, édesem! Most mutassa meg mit tud! Most tessék kombinálni!

János ez utolsó szavak alatt a lépcsőig kisérte

Lászlót, aki sietve távozik. János megvárja, míg becsukódik mögötte az ajtó, aztán hirtelen Jolánhoz lép.

JÁNOS. Jolán . . .

JOLÁN *a támadó föllépésre az ördöghöz fordul.* Doktor, megigérte, hogy elkísér . . . körül kell járnom a termeket . . . az uramat se láttam egy fél óra óta . . . százharminc vendégem van . . . illik mindenikkel legalább egy szót váltani. Kérem a karját.

AZ ÖRDÖG. Nem is hiszi, milyen örömmel . . . *A karját nyujtja feléje.* Gyerünk.

JOLÁN *hanyagul hátra szól.* János . . . maga nem jön?

JÁNOS. Nem. *Hirtelen.* De maga itt marad.

JOLÁN *megáll, még mindig az ördög karján.* Tessék?

JÁNOS. Itt marad.

AZ ÖRDÖG *agresszív hangon.* Hogyan!

JÁNOS. Mert én akarom. Itt marad, mert egy szóm volna önhöz. *Az ördög elereszti az asszony karját.* Kérlek, te is itt marad-

hatsz. Illetve... neked is azt parancsolom, hogy maradj itt.

AZ ÖRDÖG *egy lépést tesz feléje.* Mi ez?

JOLÁN *kezét a homlokára teszi. Nagyon izgatottan.* Kérem, doktor, vezessen azonnal a szobámba... nem jól érzem magam...

JÁNOS *mint aki átvette a parancsnokságot.* Innen nem mozdul senki. *A lépcsőre lép, becsapja az ajtót, a zene ezért elvágódik.* Számoljunk le egy kicsit.

JOLÁN *nagyon izgatottan.* Kérem, doktor, azonnal nyujtsa a karját és vezessen a szobámba.

AZ ÖRDÖG *nyugodtan.* Méltóságos asszonyom, minden tekintetben rendelkezésére állok.

JÁNOS *Jolán elé lép.* Itt fog maradni. Ne kényszerítsen arra, hogy megérintsem.

JOLÁN *dacosan.* Hozzám akar nyúlni? Ha őrült, elvitetem!

AZ ÖRDÖG *fenyegetőleg áll elébe.* Ha azonban nem őrült... *A szemébe néz.*

JÁNOS. Jolán, kérem, vesse le a belépőjét.

JOLÁN *élesen.* Nem.

JÁNOS. Jolán, vesse le a belépőjét.

JOLÁN *az ördögre néz.* Kénytelen vagyok az ön védelmét kérni . . . az uram nincs itt . . a ház tele van vendégekkel . .

AZ ÖRDÖG *közibük áll.*

JOLÁN *félre.* Vergődik . . . De mindent megérdemel.

JÁNOS. Nem veti le. Nem meri levetni.

JOLÁN *nem felel.*

JÁNOS. Én . . . a halálba megyek. *Jolán válla felé kap, hogy lerántsa róla a belépőt. Az ördög kivédi a mozdulatot, elkapja János karját, mielőtt még Jolánt érinthette volna és nem ereszti el.*

JOLÁN *fölegyenesedik.* Miért nem engedte, hogy letépje rólam? *Csönd. Az ördög lassan elereszti János karját.*

AZ ÖRDÖG *halkan, szégyenlősen, de őszintén.* Mert ebben a pillanatban, méltóságos asszonyom, magam sem tudom, hogy hogy áll az az ügy az öltözetével. *Csönd*

JOLÁN *az ördöghöz.* Kérem, doktor, segitse le a belépőmet. *Feléje fordítja a vállát.*

AZ ÖRDÖG. Asszonyom . . . nem merem.

JÁNOS. Én igen . . . *utána nyúl vadul.*

JOLÁN *felsikolt.* Nem ! *Görcsösen összefogja a belépőt. Az ördög bámulva áll, aztán megvakarja a tarkóját, mint aki jelzi, hogy baj van. A két férfi megdöbbenve, mozdulatlanul áll. Jolán lassan indul a lépcső felé.*

JOLÁN *az első lépcsőfokon megáll és visszanéz. Fájdalmas megvetéssel.* Férfiak.

Fent az ajtóban megjelenik László.

LÁSZLÓ. Az urak meg fognak bocsátani édesem, de a kegyelmes úr most elmegy. Illik, hogy néhány szót szólj hozzá. Gyere fiam.

JOLÁN *a lépcsőn.* Kérlek Alfréd, segítsd le a belépőmet. *Háttal áll a két úrnak.*

LÁSZLÓ. Nagyon szívesen angyalom. *Leveszi róla a belépőt és a karjára veti. Jolán az iménti estélyi ruhájában van.*

JOLÁN. És most gyerünk. *Sietve el Lászlóval az ajtón. János megszédülten néz utána.*

Csönd és pillanatnyi szünet. Aztán felriad János és az ördög felé fordul.

JÁNOS. Mi volt ez? *Ökölre szoritott kézzel, támadólag lép az ördög felé.*

Az ördög, aki az első támadó mozdulatra már a revolverzsebéhez nyult, most hirtelen előkapja a revolvert és gyorsan János jobb kezébe adja. János gépiesen átveszi.

AZ ÖRDÖG. Vigyázz, meg van töltve.

Az ördög nyugodtan, a legnagyobb biztonságban nézeget másfelé, mint aki érzi, hogy nem történhetik semmi baja. János az első pillanatban mozdulatot tesz a revolverrel, de aztán érzi, hogy nem tudja, mit csináljon vele. Leereszti, csöndesen a fotelbe ejti, lehorgasztja a fejét és hátat fordít az ördögnek.

AZ ÖRDÖG *aki ezalatt lassan, nyugodtan átsétált jobb felé, nagyon csöndesen.* Ha most nem adok egy töltött revolvert a kezébe, hogy lelőjjön vele, még talán meg is ütött volna. *A télikerten át elsétál.*

NYOLCADIK JELENET.

János, majd Elza.

János még mindig áll. Most a télikert felől belép Elza, utcára öltözve, beburkolt fejjel, belépőben, mint ahogyan bálból mennek haza a leányok.

ELZA *a bejárathoz közel marad. Halkan.* Mi már megyünk. A legtöbb vendég el is ment.

JÁNOS *az első szóra már megfordult és nézte Elzát. Most hirtelen felkiált.* Édes, szép, szegény, kis gyerek. *Feléje indul, látszik, hogy most meg akarja csókolni. De abban a pillanatban, amint két lépésnyire ér hozzá, hirtelen megjelenik az ördög és nyugodtan átsétál közöttük. Megáll.*

INAS *jobbról nesztelenül jön, Elzához.* A kedves mama őnagysága lent vár a vesztibülben.

JÁNOS. Lekísérem. *Jobbra kifelé indulnak, lassan.*

AZ ÖRDÖG *az inashoz.* Maga pedig men-

jen velük és vigyázzon, hogy el ne csússzék a havon a kisasszony, mikor beszáll a kocsiba. *Inas el.*

Az ördög nyugodtan ahhoz a fotelhez sétál, amelyben a revolvere van, elveszi onnan és zsebre dugja. A lépcső felől belép Jolán.

KILENCEDIK JELENET.

Az ördög, Jolán, majd László.

JOLÁN *sietve jön le az asztal felé.* A maga kisérlete sikerült. *Leül az asztalhoz.*

AZ ÖRDÖG. Mit csinál?

JOLÁN *tollat fog.* Levelet írok. Megnézheti kinek. *Ír.*

AZ ÖRDÖG. Nagyságos Száki János úrnak. Ez csak a boriték. Mi lesz benne?

JOLÁN *nagyon izgatottan.* A megoldás lesz benne. *Homlokára teszi a kezét.* Nem tudok többé a szemébe nézni. Mikor most az előcsarnokban találkozott a pillantásunk, azt hittem, összeesem. Ennek a néhány vendégnek, aki még itt van azt mondtam, hogy rosszul érzem ma-

gam és visszavonulok. Már mennek úgy is, négy óra van. *A tollhoz nyúl.*

AZ ÖRDÖG. És mit akar írni?

JOLÁN. Levelet. Rettenetesen sikerült a maga próbája. Megírom neki, hogy azonnal takarodjék, menjen el rögtön. Elhitte rólam ezt az aljasságot ... ezt a ... Ezzel legalább örökre vége mindennek. Ne lássam soha többé, mert...

AZ ÖRDÖG. Mert szereti.

JOLÁN *megijed.* Mi? *Erőt vesz magán.* Nem, mert azt tette, amit tett. És most írom, rögtön írom, amíg izzik a gyűlöletem.

AZ ÖRDÖG. Sajnálom, hogy éppen én ...

JOLÁN. Nem haragszom. Sőt köszönöm. Minden rosszasága mellett maga okos embernek látszik. Nekem olyan szolgálatot tett, amiért mindent megbocsátok. *A tollhoz nyúl.* És ha ezt a levelet megkapja, akkor legalább örökre visszatér a nyugalmam, amely már ma éjszaka majdnem elveszett.

AZ ÖRDÖG. Felajánlok még egy szolgálatot.

JOLÁN. Mit?

AZ ÖRDÖG. Én kezdtem, hadd végezzem is én. Azt hiszem... talán jó volna ha én diktálnám azt a levelet. Nekem most hidegebb a fejem, mint a magáé. Szigorú, kitiltó levelet. Maga talán nem is tudna.

JOLÁN. Gondolja?

AZ ÖRDÖG. Röviden, szárazon, örökre.

JOLÁN *hirtelen elhatározással.* Diktálja!

AZ ÖRDÖG. De olyan lesz, mint mondta. Nagyon szigorú.

JOLÁN *tollal a kezében.* Olyan, olyan.

AZ ÖRDÖG. És örökre.

JOLÁN. Örökre.

AZ ÖRDÖG. Hát írja, — Uram! *Könnyedén a fotel hátára támaszkodik és Jolán válla fölött nézi az irást.*

JOLÁN *ismétli, leirja.* Uram!

AZ ÖRDÖG. «Amint ezt a levelet elolvasta, azonnal menjen el a közelemből. Ne is kérdezősködjék. Menjen el. Soha

többé az életben mi ketten nem fogjuk látni egymást. Arról, hogy én ne lássam, gondoskodni fogok magam. Hogy ön ne lásson, erről ön fog gondoskodni, ha ugyan maradt még a lelkében valami csöpp tisztességérzés.»

JOLÁN. Érzés.

AZ ÖRDÖG. «Én önt próbára tettem, mert komolyan vettem a mi kettőnk testvéri viszonyát. Ön engem megsértett abban, ami nekem a legszentebb. Tele vagyok fájdalommal, s ennek ön az oka, aki még ma délután azt hazudta nekem, hogy egy férfi szent hitével tisztel. Az a testvéri hang, amelyen délután beszéltünk, úgy hatott rám, mint valami balzsam. Boldog és tiszta voltam. És mi történt? Most e próbán elhitte rólam a legrosszabbat, amit nőről el lehet hinni. Mert elvakult. Mert nem úgy szeret, mint a testvérét, hanem úgy, mint ahogy bűnös asszonyokat szokás szeretni. És ez a szerelme . . .»

JOLÁN *visszanéz az ördögre.*

Az ördög. «. . . ez a szerelme, mely délután még megnyugtató volt, itt megmutatkozott a maga igazi formájában. Nem szebb, nem különb ez, mint akármelyik más férfi vágya, aki bírni akar engem. Meg vagyok csalva. Örökre elvette a lelkem nyugalmát. Amióta elárulta magát, önre gondolok, érzek valahol egy férfit, akit kínoz a szomjúság utánam. Tudom, hogy nem tud aludni. Az én fehér karommal álmodik ébren. Érzem a távolból a nyugtalanságát és ez halálra izgat. Kikezdi a lelkemet. Most már az én szent csöndességemnek is vége. Férfival álmodó asszony lettem, és ebből nem lehet kigyógyulni. Most már én tudom a földiségét ennek a szerelemnek, most már nem tudok az uram szeme közé nézni, most fölszabadítottam minden érzékemet. A hallgatásom most már nem csöndes szomorúság, hanem elfojtott tombolás, amibe bele fogok pusztulni. Mindennek vége, kiszabadult belőlem az asszony, a becsület láncára vert

szerelmes asszony. Választanom kell: meghaljak-e, vagy kínlódjam. Vannak pillanataim, mikor megbocsátok a gonoszságának. Vad, féltékeny hím volt mikor a ruhát le akarta tépni rólam. A természetes érzésem azt súgja: ez szép volt, ez a férfi szeret és ilyenkor újonganék, hiszen szeret az, akiért magamra vettem egy egész élet szenvedését, hiszen nem kell mást tennem, mint csak az ő vállára kell hajtanom ezt az elkínzott, izzó, kis fejemet, hiszen ott meg van minden vigasztalás, hiszen a te egy csókod . . .»

JOLÁN *visszanéz.*

AZ ÖRDÖG. «A te egy csókod mindenért megvált engem, hiszen a te ölelésed az én megsemmisülésem, minden fájdalomnak a vége, hiszen, ha egyszer oda bujhatnék a melledre, elkészülve a legvadabb öleléseidre, mint a martalékod, akkor akár meg is halhatnék mindjárt, mert akkor bevégződött rám nézve az élet. A melledre bújni, a szemedbe mosolyogni.

élve, reszketve, de várva minden rosszat, amitől félek. Most minden, minden elsülyedt, eltünt körülem, nem látok mást mint a te forró szádat, ami arra született, hogy én rátapasszam az én szomjas, szegény számat . . .

Jolán lázasan ír, majd hogy az asztalra nem hajtja a fejét.

ezt a szenvedőt, ezt a minden csókon keresztül is szűzet, ami a tied János, a tied, vedd el, elbágyadva adom oda a te mohó férfiszádnak, vedd el, hiszen addig vagyok csak szegény, amíg mindent el nem vettél tőlem. Ma éjszaka virrassz miattam, mint ahogy én is virrasztani fogok te éretted, édesen rossz lelkiismerettel, hogy tudjam, hogy te sem alszol, hogy a nagy fényes szemed felém néz a távolból, felém, aki reszketve, sírva, meghódolva, megbukottan várlak, várlak, minden szerelmes gondolatommal várlak . . . áldjon meg az isten.»

Szünet. Az ördög, aki a székre hajolva az utolsó szavakat már a fülébe suttogta az

asszonynak, most elhagyja a fotelt. Az asszony ráhajlik a levélre. Aztán felnéz.

JOLÁN. Mit írtam én itt le?

AZ ÖRDÖG. Egy nagyon szigorú, kitiltó levelet.

JOLÁN. Írtam . . . szégyellem, hogy leírtam, de mikor láttam, hogy mit akar, már csak arra voltam kiváncsi, hogy tudom-e abbahagyni. Nem tudtam. Istenem . . . a toll vitte a kezemet. *Nézi a levelet.* Most lefőzött.

AZ ÖRDÖG *elveszi az asztalról a levelet, beteszi a boritékba.*

JOLÁN *rémülten.* Mit csinál?

AZ ÖRDÖG *hidegen.* Átadom a levelet a címzettnek.

JOLÁN *felsikolt.* Csak nem gondolja, hogy . . . ah! de hiszen csak tudja, hogy nem akartam én ezt leírni.

AZ ÖRDÖG *hidegen.* Asszony néha nem akarja azt, amit ír. De mindig azt írja, amit akar.

JOLÁN. De hiszen én ezt nem neki írtam . . . magamnak írtam! *Nagy rémü-*

letben. De hiszen ... *A lépcső felől belép László.*

László. Nini. *Az ördögre mutat.*

Az ördög. Parancsol!

László. Ez aztán a derék ember, már mindenki elment, ő még mindig mulattatja a háziasszonyt.

Az ördög *zsebre dugja a levelet.* Ilyen kedves társaságban, mint a méltóságos asszony, nem csoda, ha elfeledkezem mindenkiről.

László. Megiszik velünk egy pohár cognacot? Így kedélyesen ... en famille.

Az ördög. Köszönöm. Nekem holnap korán reggel fontos látogatást kell tennem. *Meghajol.* Méltóságos asszonyom ... *Kezet nyujt Lászlónak* ... nagyon örültem, hogy ebben a vendégszerető házban tölthettem egy estét. Köszönöm.

László. Részemről a szerencse. Remélem, máskor is megtisztel.

Az ördög *némán meghajol, indul a télikert felé.*

Jolán, *mikor látja, hogy az ördög el akar*

menni a levéllel, felcsuklik, halkan sikoltva.

Az ördög sarkon fordul.

AZ ÖRDÖG. Parancsol!

JOLÁN *halálos rémületben, de mosolyt erőltetve, mintha semmiségről volna szó.* Itt az asztalon ... egy ... cédula volt ... véletlenül ... nem vette magához? *Nagyon sirhatnék.*

AZ ÖRDÖG *az iróasztalára mutat.* Ott? Valami reklámcédula volt ... De ha talán László urat érdekli ... *Hirtelen a belső zsebéhez nyúl.*

JOLÁN *hirtelen, halálos rémületben.* Nem! *Hirtelen elcsöndesült hangon* ... hacsak az volt ... *halkan, keservesen nevet.*

AZ ÖRDÖG *nagyon halkan.* Kezét csókolom. *Hirtelen elmegy a télikerten át.*

TIZEDIK JELENET.

Jolán, László.

LÁSZLÓ *visszajön onnan, ameddig elkísérte az ördögöt. Fáradtnak látszik.* Nagy munka volt ez az estély édesem ... Lát-

tam, hogy fárasztott téged... Elvonultál, angolosan...

Jolán *végig simítja homlokát.* Igen.

László. Látom, téged izgat ez. De meg is szépít. Ma gyönyörű voltál. Mintha ma este virágzottál volna ki. Szeretnélek mindig igy látni. *Jolán az asztalhoz támaszkodik.* Fáradt vagy? *Jolán igent int.*

László *hozzája megy.* Édes szép kis feleségem... Az enyém vagy, ugy-e?

Jolán. Igen.

László *megcsókolja.* Édes...

Jolán *kelletlenül.* Kérlek...

László *az órájára néz.* Négy óra mult. Gyere szépen édes fiam... vesd le szépen ezt a királynői ruhád... és pihenj le szépen az ágyacskádba... *Hozzája bújik* ... Igen?

Jolán. Hagyj kérlek... nagyon ideges vagyok...

László. Hogy ég az arcod, mint a tűz...

Jolán *nagyon idegesen, szinte durván* Alfréd.

László. Jó, megyek. *Jobbfelé indul.* Itt akarsz maradni?

Jolán. Itt ülök még egy kicsit. Hagyj, kérlek.

László. Jó.

Szünet. Inas a télikert felől jön.

Jolán. Mit akar?

Inas *nagyon halkan.* A csillárokat jöttem eloltani méltóságos asszonyom.

Jolán. Oltson el mindent.

Az inas eloltja előbb a télikert világitását, aztán felmegy a lépcsőn és ott eloltva az összes többi világosságot, kimegy az ajtón. Most a télikert üvegfalán kilátni a kertbe, mely hóval van borítva és melyen ragyog a holdfény. Kis szünet. Aztán László nagyon csöndesen szól.

László. Virrasztani akarsz itt fiam? Okosabb, ha aludni mégy. *Vár, aztán vállat von és elmegy.*

Jolán *fáradt, nagyon csöndes hangon.* Okosabb, ha aludni megyek? *Lassan, megadva magát, az ajtó felé indul. Ebben a pillanatban látszik, amint az ördög a kertben az üvegfal mentén jobbról jön. Az üveg-*

falnál megáll, benéz. Cilinder, bunda van rajta, égő szivar a szájában. Aztán elmegy az üvegfal mögött balra. A kert hátterén fehér kőfal van. Ezen, amint elmegy, hirtelen óriásira nő, felszalad az árnyéka.

JOLÁN. Nem megyek.

A fotelbe veti magát. Legördül a függöny.

HARMADIK FELVONÁS.

Ugyanaz a szín, mint az első felvonásban. Délután fél három óra.

ELSŐ JELENET.

Az ördög, András.

Mikor a függöny felgördül, az ördög a szoba közepén áll, András pedig jobbról, a bejáratajtó közelében.

AZ ÖRDÖG. Mit akar?

ANDRÁS. Fel akarok menni a nagyságos úrhoz jelenteni, hogy egy hölgy van itt.

AZ ÖRDÖG. Miféle hölgy?

ANDRÁS. Úri hölgy.

AZ ÖRDÖG. És mit akar?

ANDRÁS. Beszélni akar a nagyságos úrral. Mondtam neki, hogy a nagyságos úr az éjjel bálban volt és még mindig

nem kelt föl, de erre azt mondta, hogy majd megvárja.

Az ördög. Ismeri maga azt a hölgyet? Volt az már itt?

András. Nem volt itt soha.

Az ördög. Bocsássa be. *András el, belép Elza.*

MÁSODIK JELENET.

Az ördög, Elza.

Az ördög. Ah?!

Elza. Maga itt is itt van? Micsoda maga itt? Titkár?

Az ördög. Jóbarát vagyok, semmi más. Véletlenül talál itt. Kezét csókolom.

Elza. Jónapot. Nekem nem mondták, hogy van itt valaki. Akkor nem is jöttem volna be. De ha csak maga az a valaki, hát most már itt maradok. *Leül, majdnem háttal neki.*

Az ördög. János az éjjel — ma reggel jött haza.

Elza. Tudom. Mit jelent ez?

Az ördög. Azt jelenti, hogy még mindig az ágyban fekszik. Én már nyolckor talpon voltam, ő meg még délután fél háromkor is fekszik. De lehet, hogy már öltözik. Bejelentsem neki talán a kedves meglepetést?

Elza. Nem szükséges, megvárom. Legalább körülnézek itt. Én tudniillik még nem voltam itt soha.

Az ördög. Tudom.

Elza. Honnan tudja?

Az ördög. Az inastól. Az, hogy egy nő mindennap idejár, titok maradhat az inas előtt. Azt, hogy még soha nem volt itt, nem lehet előtte eltitkolni.

Elza. Magam jöttem ide. Tudja, hogy ez nem illik?

Az ördög. Tudom.

Elza. Honnan tudja?

Az ördög. Ezt is az inastól. Azt mondta, hogy aki künn vár, — úrilány.

Elza. Láttam rajta, hogy annak tart. Ez az inas az első férfi Pesten, aki úgy

beszélt velem, ahogy úrilánnyal beszélni illik.

Az ördög. Kokottnak nézte. Tévedett.

Elza. Én tévedtem. Úgy látszik, itt nem ő az inas.

Az ördög. Nem tévedett. Ő az inas. Amennyiben nem anyakönyvvezető.

Elza. Miért?

Az ördög. Úrilány előtt egy garzonlakás ajtaját csak két ember nyithatja ki. Vagy az inas, vagy az anyakönyvvezető. Gusztus dolga, ki melyiket választja.

Elza. Figyelmeztetem, hogy én egyszer egy barátnőm lakásán egy férfit, aki mikor magunkra maradtunk, megcsókolt, tettleg inzultáltam.

Az ördög. Én pedig egyszer egy barátom lakásán egy nőt, aki mikor magunkra maradtunk, tettleg inzultált, megcsókoltam.

Elza. Ez itt nem a maga barátjának a lakása. Ez itt festőműterem, ahova eljöhet mindenki portrét rendelni. Ez

igy van. Ne csináljon ilyen gúnyos képet.

AZ ÖRDÖG. Pardon, nem én vagyok a festő. Én olyan képet csinálok, amilyen nekem tetszik.

ELZA. Mi van abban, ha én idejövök lefestetni magamat? Akár, ha egyedül is? Ez ellen nagyon kevés kifogás eshetik.

AZ ÖRDÖG. Kifogás: kevés. Ráfogás: sok.

ELZA. Mondja mindjárt, hogy azt fogják rám, hogy a szeretője akarok lenni!

AZ ÖRDÖG. Azt nem. De súlyosabbat. Hogy akar a felesége lenni. *Csönget.*

ELZA. És ha ez nekem eszem ágában sincs?

AZ ÖRDÖG. Akkor én legyek juhászkutya hat hétig. *Megjelenik András az ajtóban.* András ... azt a kis sárga bőrtáskát ... a télikabátomból. *András el.*

ELZA. Ne féljen, ma nem fogok sírni.

AZ ÖRDÖG. Nem félek. Én csak a nevető nőktől félek. *Átveszi a táskát, leteszi.* Miért jött ide?

ELZA. Ma meg akarom rendelni az arcképemet Száki Jánosnál, és e célból mindennap ide fogok jönni.

AZ ÖRDÖG. Mindennap ide fog jönni, és e célból megrendeli az arcképét.

ELZA. Frakkos nem tagadja meg magát. Bosztont táncol a mondatokkal. Hol előretolja, hol megfordítja őket. De én szívesen táncolok úgy, ahogy maga vezet. Én ma föltettem magamban, hogy elkezdem a harcot. Most mindennap egy óráig itt fogok ülni vele, kettesben, szép pózban, kicsinosítva, és meg fogom mutatni, mit tudok.

AZ ÖRDÖG. Magába akarja szerettetni.

ELZA. Mindennap egy óráig, másfél óráig a szemembe kell néznie. Befolyást gyakorolok rá. Más boldog lányok másként kapják a szerelmet. Én nekem, úgy látszik, küzdenem kell érte. Kiülöm magamnak.

AZ ÖRDÖG. Nem tudja, hogy van itt még valaki, aki idejár a portréját lefestetni?

Elza. Tudom. Azért jövök én is. Harcoljunk egyforma eszközökkel. Meglássuk, kinek a portréja sikerül jobban.

Az ördög. Micsoda bátor hang! Tegnap még nem beszélt igy!

Elza. Tudja, tegnap még haboztam. Azt tanácsolta, hogy küzdjek. Gondoltam: szép, amit mond, de . . . aludjunk rá egyet. Én óvatos lány vagyok ám. Én az ilyesmire nemcsak egyet, hanem kettőt is szoktam aludni. Egyet pro, és egyet kontra.

Az ördög. Nos és?

Elza. Nem tudtam elaludni. Épp azokon az éjszakákon nem tud elaludni az ember, amikor olyasmik történnek vele, amikre jó volna aludni egyet. Úgy-e, ez szomorú?

Az ördög. És miért nem várta meg a holnapot?

Elza. Mert örülök, hogy egyszer életemben vad és meggondolatlan vagyok. Most beledobom magamat a küzdelembe,

így álmatlanul, izgatottan, idegesen, amig bolond vagyok. Oly szép, oly izgató volt az a tanács, amit adott! ... és olyan becsületes ...

Az ördög. Ezt kikérem magamnak.

Elza. Miért?

Az ördög. Mert becsületes ember nem adhat ilyen tanácsot fiatal úrikisasszonynak.

Elza. Hogyan?

Az ördög. Nagyon sietett az éjjel. Nem várta meg a végét. A vége az lett volna, hogy hagyja ezt. Maga nem alkalmas az ilyen harcra.

Elza. Miért? Úgy érzem, elég okos és elég bátor vagyok!

Az ördög. Ön okos és bátor. Egyesíti magában egy tudós és egy oroszlán tulajdonságait. Csak az a baj, hogy olyan bátor, mint egy tudós és olyan okos, mint egy oroszlán.

Elza *megroppanva, kislányosan.* De hát ... mit csináljak?

Az ördög. Akinél üveg van, az ne kezd-

jen verekedést. Vagy ne sajnálja összetörni az üveget.

ELZA. Szomorú alak lehetek . . . nézzen rám. Ki vagyok én? Egy kis szerelmes lány, aki itt áll egyedül az élet közepén . . . nem aludt, nem evett . . lázas a virrasztástól . . . elvesztette az eszét . . . idejött egyedül . . . Csak most veszem észre, milyen borzasztót csináltam, mikor idejöttem . . . huh! *Ijedten rázkódik össze.* Mit csináljak?

AZ ÖRDÖG. Maga szereti azt az embert?

ELZA. Szeretem.

AZ ÖRDÖG. Volt már erről szó maguk közt?

ELZA. Soha.

AZ ÖRDÖG. Szóval János csak épp kezdett úgy viselkedni, hogy . . .

ELZA. Igen.

AZ ÖRDÖG. És maga nem éreztette Jolánnal, hogy szereti a fiút?

ELZA. Nem. Akartam, de már nem volt rá időm tegnap.

Az ördög. Feleljen őszintén. Van-e tudomása arról...

Elza. Borzasztó ez. Úgy kérdez, mint valami biró.

Az ördög. Nem. Maga felel úgy, mint valami vádlott. Álljon fel, kis lány. Én majd leülök. Azt akarom, hogy magának legyen igaza. Tudja-e azt, hogy János Jolánt szereti? Vigyázzunk: szereti, de a legbensőbb becsülés határán belül.

Elza. Ismerem ezt a becsülést. Volt egy szobalányunk, aki a mamát méltóságos asszonynak nevezte, és ellopta közben a fél staffirungját.

Az ördög. Kis lány, beszéljen több tisztelettel azokról a dolgokról, amikkel a nőket becsapják. Ha ezek a komisz hazugságok nem volnának, olyan volna a szerelmi életünk, mint a macskáké.

Elza. Utálom a hazugságot.

Az ördög. A hazugságokat, fiam, tisztelni kell. Mátyás királlyal meghalt az igazság, és mégis megvagyunk. De ha egyszer valamelyik királlyal meg talál

halni a hazugság, lemehetünk a fenébe!

Elza. Hát jó, elhiszem, hogy becsüli.

Az ördög. Szóval tudja, hogy a fiú szereti.

Elza. Hogy tudom-e? Egyebet se tudok.

Az ördög. Akkor beláthatja, nincs mást tennie, mint kiállani az útból. Lemondani.

Elza. De hát miért mondta tegnap, hogy küzdjek? Mikor tanácsot kértem.

Az ördög. Nem én mondtam édesem. Maga mondatta velem. A magyar nyelv egyik legnagyobb hazugsága ez a kifejezés: tanácsot kérni. Az ember sohse kér tanácsot. Az ember ad egy tanácsot másnak, a maga számára, és ezt hallani akarja. A tanácsadó tükör, amiben, a kétkedő ember megnézi magát. Aki még mindig nem tudja, hogy mikor tanácsot ad, csak tükör, az megérdemli, hogy befoncsorozzák.

Elza. Hiszen, ha tudnék lemondani!

Az ördög. Tanulja meg!

Elza. Kitől? Az anyám nem tud lemondani egy premiérről. Az apám nem tud lemondani egy szivarról. Egész életemben arra tanítottak, hogy minden van, ami kell. És most mondjak le egyszerre mindenről? Hol vegyem? Hol vegyem?

Az ördög. Hiszen maga okos lány. Vannak nők, akik abból élnek, hogy minden órában lemondanak egy férfiról.

Elza. Az istenért . . . kikről beszél?

Az ördög. Ne vesse meg a rossz nőket. Tőlük tanulunk csókolni mi férfiak, és tőlük tanulnak velünk bánni, maguk, nők. Tisztelje a rossz nőket, fiam, mert ezt a tudományt ők tartják fenn. Ők vigyáznak az örök tűzre, nem a Vesztaszüzek. Engem csak az vigasztal, hogy a tudomány még a Vesztaszüzekről is kimutatta, hogy rossz nők voltak. Különben, mit tudom én. Én nem tartottam nekik az — örök tüzet.

Elza. De hát hol vegyek én egy rossz nőt?

Az ördög. Hát... leánynak bizony nehéz egy kicsit. Hm. Lássuk csak. Hiszen az első nő, akivel az életben találkozunk, már félrelépett nő: a dada. Él még a dadája?

Elza. Az én dadám tisztességes nő volt.

Az ördög. Fogadni mertem volna. A szobalányuk csinos?

Elza. Nem. Csunya. Önkéntes az öcsém.

Az ördög. Baj, baj. Megálljunk csak! Megvan. Hát majd én beiratom magát a lemondás iskolájába. *Az ajtóhoz megy kiszól.* Cinka... miért vár, fiam, az előszobában? Hisz megfázik. Jöjjön be, várjon itt, itt be van fűtve. *Bevezeti Cinkát. Cinka némán meghajol Elza felé. Elza viszonozza a köszönést. Cinka leül.*

Csönd.

Az ördög *tüntetően köszörüli a torkát.* Khm, khm. *Nézegeti őket.*

Szünet.

Az ördög *mintha unatkoznék.* Bizony, bizony...

Szünet.

Az Ördög hangosan kezd dudolni egy dalt, mint aki magában van és nem tud mit csinálni, közben szép lassan kimegy a bal első ajtón, ravaszul visszanézve rájuk.

HARMADIK JELENET.

Cinka, Elza.

Egyideig szünet, aztán megszólal Cinka.

Cinka. Nagyságos asszony is a festőt várja?

Elza. Igen.

Cinka. Én is. *Szünet.* A festő lumpolt az éjjel, és ilyenkor mindig sokáig alszik.

Elza. Igen.

Cinka. Igen. Hát ha az ember már sokáig nem alszik, akkor . . . aludni kell.

Elza. Igen.

Cinka. Nagyságos asszony talán a portréját festeti vele?

Elza. Szeretném.

Cinka. Mert én mindenkit ismerek, aki ide szokott járni. Én itt itthon vagyok.

Én itt modell vagyok. Itt mindig csak engem festenek, mikor ingyen festenek. Nagyságos asszonynak jó Lenbachos feje van.

ELZA. Kegyed már harmadszor mondja nekem : nagyságos asszony. Én még leány vagyok.

CINKA. Bocsánat. Én már nem vagyok leány és mégse vagyok nagyságos asszszony. Nevem Seiden Cecillia, de ezek a festők csak Selyem Cinkának hívnak. De azért én a keresztlevelemben Seiden vagyok. Született Seiden.

ELZA. Az én nevem Tóth Elza.

Szünet. Cinka nagyot néz.

CINKA. Hallottam már nagysád nevét. Igen. Ismerjük mink, jómódú nő tetszik lenni. Gazdag házilány. Tudom. Mink Budán laktunk, de tönkre mentünk.

ELZA *sajnálkozva.* Ugyan . . .

CINKA. Nem baj. Én a kórusban voltam, a Népszinháznál, és az volt a bajom, hogy megismerkedtem egy gyógy-

szerésszel, egy főhadnaggyal meg egy szerkesztővel. A szerkesztő nagyon édes ember volt. Úgy hitták, hogy Zrínyi.

ELZA. Szép név.

CINKA. De Adolf.

ELZA. Az már baj. *Szünet.*

CINKA. Én ismerem ám kegyedet.

ELZA. Honnan?

CINKA. Csak úgy névről. De én tudom hogy ... kegyed kicsoda ... Én itt modell vagyok. A házhoz tartozom. Én adom mosásba a fehérneműjét.

ELZA. És ... nem lop a mosóné?

CINKA. Nem, kérem. Csak tépi a ruhát. Én tudom a festőnek a dolgait.

ELZA. Érdeklik önt az ő dolgai?

CINKA. Oh igen. De most már nem leszek nála modell.

ELZA. Miért?

CINKA. Mert megnősül.

ELZA. Amért megnősül, festő marad továbbra is. Akkor is kell neki modell.

CINKA. Na ja, de ... az egészen más. Egy legénymodell az más. Nekem nincs

szivem az ilyenhez. Tetszik tudni . . én. . . . én a fehérneműjét adtam mosásba . . . aztán most menjek . . . csak festeni . . . az a szívire megy az embernek. Nem mondom, hogy bánom, neki jobb, hanem . . . minek egyem le a májamat.

Elza. Kegyed szereti a festőt?

Cinka. Oh, nagyon jó fiú.

Elza. Festi önt most?

Cinka. Nem. Most mindig vagy tájat fest, vagy udvari tanácsost.

Elza. Hát akkor ön most nem mint modell van itt.

Cinka. Én mindig mint modell vagyok itt. Mink mindig mint modell megyünk a festőhöz. Ő az oka, ha ő nem mint festő viselkedik.

Elza. Kérem, kérem. Kisasszony olyasmiről akar velem beszélni, amihez nekem semmi közöm.

Cinka. Oh, kérem, ha én őszinte vagyok nagysádhoz, a nagysád is lehet velem őszinte. Én a nagysádot nem akarom sérteni.

Elza. Tudom, de . . .

Cinka. Pedig a nagysád okos lánynak látszik. Én tudom, hogy a nagysád az, aki arra van kiszemelve, hogy a festő elvegye.

Elza *feláll.* Kérem.

Cinka. No ja, ha a nagysád pikirozottan beszél! Én szeretem a nagysádot, én örülök, hogy olyan csinos . . . mert a festő is szép ember . . . én nem haragudnám önre, ha ön volna a modell, és én volnék a privát. Voltam én is privát. Mink Budán laktunk, de tönkrementünk.

Elza. Bocsásson meg én nem . . .

Cinka. Oh kérem, én kérek bocsánatot, ha talán megsértettem. Ne tessék hinni, hogy én azért neheztelek kegyedre . . . vagy hogy sajnálom a nagysádtól a festőt, vagy hogy irigykedek . . . én nagyon boldog leszek, ha hallom, hogy a festő jól él a nagysáddal. Nem vagyok azért buta lány. Nekem nem is fáj, hogy látom most itt nagysádot finom ruhában és egyáltalán olyan finoman . . . én tudom, hogy ennek igy kell lenni . . . és őszintén

meg is mondom kegyednek, én ma azért jöttem ide . . .

Elza *részvéttel.* Kedves kisasszony . . . ne vegye rossz néven . . . ha talán valami olyat mondtam . . . de ez a váratlan találkozás egy kicsit idegessé tett, és . . .

Cinka. Tudom érteni, kérem. Én is sokszor voltam ideges, amíg tönkre nem mentünk.

Elza. Én barátilag szeretnék önnel beszélni.

Cinka. Velem lehet is, mert én jó lány vagyok. Én már régen tudom, hogy a festő . . . megmondom kegyednek, azért jöttem ide, hogy . . . tudniillik tegnap este itt voltam . . . innen sértődve mentem el. Nem vesztünk össze, de tudom, hogy ő már ún engem és máson jár az esze. Elszaladtam innét, mégis buta vagyok, mert még sírtam is. Aztán ő nagyon jó fiú, megsajnált, és mielőtt az estélyre ment, eljött hozzám, frakkban . . . De én letagadtattam magamat. Pedig tudtam, hogy azért jön, hogy kibékítsen. Csak-

hogy az már nekem nem kell. Slussz hát slussz.

Elza. Szerette magát?

Cinka. Én szerettem őtet.

Elza. És most?

Cinka. Megmondom őszintén . . . ha egy férfi mást akar, nem lehet semmit csinálni. Ez olyan, mint az állomás, kérem. Az állomás ott áll, és a vonat jön. Aztán elmegy a vonat, de az állomás nem szalad utána. Most már ha az ember kis állomás, hát csak egy percig áll nála a vonat. Aztán gyön egy másik vonat.

Elza. Ön szerette és mégis így beszél?

Cinka. Szerettem. De a nagysádék azt hiszik, hogy ennek addig muszáj tartani amíg mi nők szeretnénk. Ehhez gyakorlat kell kérem. Tegnap este, mikor nem eresztettem be, már gyakoroltam magamat. Most majd így lassan megszokom, hogy nem jön. Aztán, ha már megszoktam, akkor mindegy lesz már nekem is. Éljen jól.

ELZA. És hát akkor most miért van itt.

CINKA. Mert azért mégis buta vagyok. Tegnap este okos voltam Kezdtem leszokni róla. Ma megint megbutultam, kedvem támadt idejönni. Pedig tudtam, hogy hiába jövök. De az ember úgy elmegy néha . . . a szivit fájatni.

Sírni kezd, keresgéli a zsebkendőjét, de nem találja. Elza meglátja az asztalon az ördög sárga bőrtárcáját, szomorú mosollyal veszi ki belőle a zsebkendőt és Cinka felé nyujtja, aki átveszi.

ELZA. No, édes kisasszony . . .

CINKA. Jó, hogy így eszembe jutott megint minden. Most már meg se várom. Megint gyakorolom magamat. Most el fogok menni, anélkül, hogy láttam volna. Tőlem ne tessék félni. Nem érdemes. Annál én okosabb nő vagyok. Most elmegyek. Szépen lemegyek a lépcsőn, és ide soha többé nem jövök vissza. Ez olyan biztos, mint a halál. Ha másképp csinálnám, csak magamat kínoznám meg. Hány óra kérem?

Elza. Három.

Cinka. Mert van itt egy fiatal festő a Kmetty-utcában ... bizonyos Cserényi ... nagyon tehetséges ember. Még nem állitott ki, de fog. Annál van dolgom.

Elza. Önt festi?

Cinka. Már festett. Ma csak azért megyek, mert megigértem neki ... izé ... ott akarok lenni fél négykor ... a mosóné jön hozzá. *Elszalad.*

Szünet. Elza utána néz. Azután egyszerre meggondolja magát, körülnéz, felugrik és sirásba fulladó hangon, melyet azonban elfojt, kiált utána.

Elza. Kisasszony ... Kisasszony ... *keresi a ridiküljét, amit az asztalra tett, és megint megtalálja az ördög sárga táskáját. A földhöz vágja sirva.* Én is megyek, édes kisasszony ... *Elrohan jobbra.*

NEGYEDIK JELENET.

Az ördög, András.

Mikor Elza elment, csöngetés hallatszik. A csöngetésre belép András.

ANDRÁS *egyenesen a nagy karosszékhez megy, megáll előtte.* A nagyságos úrnak méltóztatott csöngetni?

AZ ÖRDÖG, *aki a karosszékben ül, most egy kicsit kihajol belőle, hogy lássák.* Igen, én csöngettem.

ANDRÁS. Parancsol valamit?

AZ ÖRDÖG. A teámmal mi van? Van a háznál rum?

ANDRÁS. Van.

AZ ÖRDÖG. Sok rumot hozzon hozzá. *Kijön a székből.* A nagyságos úr még öltözik?

ANDRÁS. Igen.

AZ ÖRDÖG. Kereste valaki délelőtt?

ANDRÁS. A László méltóságosék szobalánya volt itt vagy háromszor.

AZ ÖRDÖG. Mit akart?

ANDRÁS. Hogy fölkelt-e már a nagyságos úr. Mondtam neki, hogy még alszik és ki van adva az ordré, hogy csak délután háromkor költsem fel.

AZ ÖRDÖG. Más nem volt itt.

ANDRÁS. Nem.

AZ ÖRDÖG. Jól van. Gyerünk avval a teával. Majd hozza fel a gazdája szobájába. *El a műterem felé.*

ÖTÖDIK JELENET.

András, Jolán.

Csöngetés, mikor az ördög kiment. András a bejáratajtón sietve el. Erre belép rögtön Jolán, utána András.

JOLÁN *izgatottan viselkedik.* Itthon van a gazdája?

ANDRÁS. Igenis, méltóságos asszony.

JOLÁN. A szobalányom azzal jött vissza, hogy háromkor kel föl. Most pont három. Fölkelt már?

ANDRÁS. Tíz perce kelt föl.

JOLÁN. Amióta hazajött, egyfolytában aludt? Ezt azért kérdezem, mert tudni akarom, hogy hajnal óta, amikor hazajött, beszélt-e vele valaki.

ANDRÁS. Nem költöttem fel.

JOLÁN. Nem hoztak neki valami levelet?

ANDRÁS. Nem.

JOLÁN *megkönnyebbülten.* Hála istennek. *Andráshoz.* Azonnal jelentse be neki hogy itt vagyok és beszélni akarok vele rögtön.

ANDRÁS. Méltóságos asszonynak alighanem várnia kell néhány percig. Most jövök tőle. Még öltözik. Hanem ha parancsolja, szólok a doktor úrnak.

JOLÁN *ijedten.* Micsoda doktornak?

ANDRÁS. Akivel tegnap együtt méltóztattak itt lenni.

JOLÁN. Az ott van nála?

ANDRÁS. Igen.

JOLÁN. Végem van. *Andráshoz.* Maga ott volt körülötte?

ANDRÁS. Segiteni szoktam neki az oltözködésnél.

JOLÁN. Nem látta, hogy az az ember átadott-e neki valami levelet . . . valami irást . . . valami cédulát?

ANDRÁS. Meglehet, mert amikor ő jött, én kimentem.

JOLÁN. Kéretem a doktor urat, hogy azonnal jőjjön le ide. Ne mondja, hogy én kéretem.

ANDRÁS. Igenis. *Elsiet a műterem felé. Jolán egy pillanatig izgatottan jár fel-alá. Belép az ördög.*

HATODIK JELENET.

Jolán, az ördög.

AZ ÖRDÖG *mozdulatot tesz, melyen csodálkozik, hogy Jolán itt van.* Hogyan? Ön az a hölgy, aki sürgősen beszélni óhajt velem?

JOLÁN. Én.

AZ ÖRDÖG. Parancsoljon velem. Hisz tudja, hogy mindig . . .

JOLÁN. Egy szót se addig, míg a kérdésemre nem felelt. Reszketek, Nem is merem megkérdezni . . . nézzen rám . . . doktor . . .

AZ ÖRDÖG. Átadtam!

JOLÁN. Ah! *Nagyon halk sikolyt hallat. A szoba túlsó sarkába megy és ott leül. Mereven néz maga elé.*

AZ ÖRDÖG *a belépő Andráshoz, aki a teát hozza.* Ide tegye. Köszönöm. *András el a műterem felé.*

JOLÁN. És ő elolvasta?

AZ ÖRDÖG. El. *Szünet. Az ördög a teával foglalkozik.*

JOLÁN. Istenem.

AZ ÖRDÖG *miután kitöltötte a teát, melléje ül. Halkan beszél.* Mikor végig olvasta, akkor újra kezdte. Azt kérdezte tőlem: Tudod te, mi van ebben a levélben? Azt feleltem, hogy sejtelmem sincs róla. Mondtam, hogy én csak egy megbízható férfiember vagyok, akire maga rábízta ezt a levelet. És miután láttam, hogy a levél borzasztó hatást tett rá, kimentem

diszkréten a szobából. De nem tudtam úgy sietni, hogy ne hallottam volna, amint a párnába rejtve a fejét, sírt.

JOLÁN. Sírt. *Nem kérdi, hanem mondja.*

AZ ÖRDÖG. A síró férfit nem szeretem. De ha már hallottam . . . nem tehetek róla . . . nagy, boldog, férfias sírás volt, szeretném azt mondani, hogy diadalmas sírás.

JOLÁN. Azért jöttem ide, mert meg akartam akadályozni, hogy megkapja azt a levelet, várni akartam itt, amíg fölkel, hogy én legyek az első, akivel ma beszél. Meg akartam kérni, hogy adja vissza felbontatlanul, ha megkapja. És elkéstem.

AZ ÖRDÖG. Nem ön késett el. Én siettem. Most már, hogy végleg megtisztelt a bizalmával, boldog vagyok, hogy ilyen pontos voltam.

JOLÁN. Hát komoly dolog az élet? Boldogság, boldogtalanság azon mulik, hogy valaki öt perccel három előtt jön-e, vagy öt perccel három után.

AZ ÖRDÖG. Úgy van.

JOLÁN *maga elé néz.* Sírt?

AZ ÖRDÖG. A boldogságtól.

JOLÁN. Mikor reggel fölébredtem, boldogan lustálkodtam vagy egy percig az ágyamban, tökéletesen megfeledkeztem mindenről, ami velem történt. Még üres volt a fejem az álomtól. Aztán egyszerre eszembe jutott minden. Mintha valaki kézzel a szivemre ütött volna. Mint a bolond, úgy kapkodtam magamra a ruhát. Az ön szállására szaladtam volna, de nem tudtam, hol lakik. Hát ideküldtem a cselédet, majdnem nyugodt voltam mostanáig... azt hittem, jókor érkezem ... és most vége. Most már hiába minden. Hat évi csöndes szenvedés . . . minden felszabadult . . Nem merek beszélni vele, és mégis érzem, hogy beszélnünk kell. Megszökném előle, de nem ő jön utánam, hanem az én levelem megy ő utána... azok után. amiket tegnap forró fejjel csináltam . . . üldözi . . . kínozza, égeti . . . és én . . .

AZ ÖRDÖG. Nem lehet.

JOLÁN. Hogy fogok a szemébe nézni? A nászéjszakámon ... egy ember előtt, akit nem szerettem, mikor ketten maradtunk ... reszkettem, haldokoltam ... de a szemébe néztem. Most találkoznom kell vele ... és nem tudom, mi lesz velem. *András átmegy a színen, a műterem felől jövet, elviszi az üres csészét, és jobbfelé megy a bejárat irányában.*

ANDRÁS. Már jön a nagyságos úr. *El.*

AZ ÖRDÖG. Én ... megyek ... el.

JOLÁN *megfogja a karját.* Nem ... ne menjen.

AZ ÖRDÖG. Beláthatja, hogy nem maradhatok itt.

JOLÁN. Maradjon. Most nem szabad vele négyszemközt beszélnem. Itt kell maradnia én miattam, hogy legyen itt valaki ... hiszen maga tudja, mi van ebben a levélben.

AZ ÖRDÖG. De ha itt maradok, nem lehet önök közt szó a levélről és akkor elhalasztódik mindaz, amit ön neki mondani akar. Én itt csak akadály vagyok.

JOLÁN. Most már őszintén akarok vele beszélni. Még egyszer utoljára meg fogom kérni . . . *János hangja a színfal mögött.*

JÁNOS HANGJA. András!

AZ ÖRDÖG *hirtelen.* Jön.

JOLÁN *hirtelen.* Hát . . . legalább maradjon a közelben.

AZ ÖRDÖG *a bal ajtóra mutat.* Itt leszek. Ha úgy érzi, hogy szüksége van rám, hívjon. *El gyorsan, balra János megjelenik a műterem-ajtóban.*

HETEDIK JELENET.

János, Jolán.

JÁNOS *belép. Némán, hosszan, kezet csókol Jolánnak. Halkan.* Énnekem most térden állva kellene bocsánatot kérnem attól, akit ezen a világon a legjobban tisztelek és becsülök, azért, amit az éjszaka tettem.

JOLÁN *elhaló, gyönge hangon.* A doktor itt van a szomszéd szobában. Röviden beszéljünk, János. Én voltam a meg-

gondolatlan, mert nekem nem volt elég ez a mi sok keserves évünk . . . felgyult a szívem, éreztem, hogy . . . bele kell mennem ebbe a próbába . . . oh, nem azért, mert tudni akartam . . . igaz-e a becsülése . . . János én azt tudom . . . *Kezet nyujt neki. János megfogja a kezét.* Egy pillanatra sem kételkedtem benne . . . de nem bírtam magammal . . . tudnom, éreznem kellett, szomjas voltam arra, hogy szeret-e . . ? úgy, ahogy én sejtettem . . minden éjszakán . . . minden . . .

JÁNOS. Oh . . . *Megcsókolja a kezét. Aztán elbocsájtja. Inkább Jolán szabadítja ki a kezét a kezéből.*

JOLÁN. Huszonnégy óra alatt annyi minden történt velünk. Hiába vannak az évek és a századok . . . az egész emberiség története elfér egy napba, egy olyanba, mint ez a mi tegnapunk . . . Most megpróbálom . . . minden utolsó, szegény kis erőmet összeszedem . . . megpróbálom, el lehet-e mondanunk ugyanazt, amit ezen a helyen tegnap délután

mondtunk el . . . tudunk-e még egyszer becsületesen kezet fogni egymással, mint tegnap . . . van-e még erőnk, hogy megujítsuk a mi szomorú szerződésünket . . . amit annyi hosszú esztendőn át állottunk . . .

JÁNOS. Jolán . . . édes kis lányom . . .

JOLÁN. Nem lehetett másként. Az a néhány perc, ami alatt az éjszaka éreztem, hogyan tüzel felém a szerelme . . . nem az, amit álomba fojtott, . . . hanem az amiről eddig csak maga tudott . . . hogy megláthattam egy pillanatra azt, ami eddig csak a magáé volt, hogy fellángolt előttem, amit eddig parázsnak hazudott . . . felforralt, elvette az eszemet, . . belementem egy vad tréfába, hogy beleláthassak a lelkébe . . . mert nem akartam egyebet . . . nem voltam erős . . . nem tudtam megtagadni magamtól ezt a gyönyörűséget, oly közel volt, oly könnyű volt, . . . hogy csak egyszer lássam úgy rám nézni, ahogy akkor rám nézett, . . . hogy csak egyszer árulja el magát . . . először és utoljára.

JÁNOS. Édes kis leányom . . .

JOLÁN. De megbűnhödtem ezért ez egy pillanatért. Megégtem. János. Most már azt se tudom ismételni, amit az előbb mondtam . . . arról a kézszorításról . . . elvesztem . . . János. *Lassan a székhez megy, leül. Nincs ereje. Kis szünet. Aztán fölemeli a fejét.* Szeretlek . . .

JÁNOS *hozzá siet.* Jolán . . . *Mikor hozzá ér, az asszony fölpattan a székről és egy halk, félig sírás, félig nevetéssel átöleli. Megcsókolják egymást.*

JOLÁN *hirtelen megriad, nagyon összerázkodik. Súgva.* A doktor . . . *a másik szoba felé mutat* . . . ott van. *A szájára teszi az ujját, jelezve, hogy legyen csönd. Súgva, lehúnyt szemmel, nagyon szemérmes dévajsággal.* Nem sejtette, mi van a levélben.

JÁNOS. Nem sejtette . . .

JOLÁN. Nem.

JÁNOS. Melyik levélben ?

JOLÁN *mosolyogva.* Hogy-hogy ?

JÁNOS. Édes szivem . . . milyen levélről beszélsz . . . ?

JOLÁN. A levelem ... No, ne ... ne tégy úgy ... most diszkrét vagy és finom ... beszélhetsz róla bátran ... nem szégyellem ... Félig öntudatlanul írtam, meg is bántam, de most már nem bánom. Büszke vagyok rá. Egy asszony nem mindig akarja azt, amit leír, de mindig azt írja, le, amit akar. Olvassuk el együtt.

JÁNOS. Jolán ... én komolyan nem tudok levélről. Levelet írtál nekem?

JOLÁN *megriadva.* Hogyan ... *A szívére teszi a kezét.*

JÁNOS. Nem. Nem kaptam.

JOLÁN. Nem kaptad meg ...

JÁNOS. Nem.

JOLÁN. De hiszen ... *egy pillanatra elhallgat, aztán az ajtóhoz rohan és felrántja. Az ördög belép.*

NYOLCADIK JELENET.

Jolán, János, az ördög.

JOLÁN *akadozva.* A . . . a . . . a . . . levelem . . . *Fürkészőleg nézi az arcát.*

AZ ÖRDÖG. Ezer bocsánat, méltóságos asszonyom . . . most jut eszembe, hogy . . . a levelet . . . elfelejtettem átadni. *A zsebébe nyúl és kihúzza.* Itt van. *Bocsánatkérő mozdulatot tesz. Kis szünet, mely alatt János ránéz, a Jolán szivére tett kézzel, ijedten, tanácstalanul néz hol rá, hol Jánosra. Az ördög finoman mosolyog.*

AZ ÖRDÖG *nagyon kedvesen, halkan.* Legyen a mentségem, hogy vannak levelek, amiket nem szükséges átadni . . .

JOLÁN *az ördögre meredve.* Most látom, hogy nem tudom, ki ez az ember . . .

AZ ÖRDÖG. De ha úgy gondolja . . . *János felé nyujtja a levelet.*

JOLÁN *hirtelen.* Nem! *János átvette a levelet.* Nem akarom, hogy elolvassa . . .

JÁNOS. Asszonyom ... az ön parancsa.

JOLÁN. Tépje el. *János eltépi a levelet.* A tűzbe ... a tűzbe ... *János a kandallóba dobja a levelet. A tűz fellobban.*

AZ ÖRDÖG. Én sajnálnám a legjobban, ha kellemetlenséget okoztam volna hanyagságommal.

JÁNOS *sértő hangon.* Már mégy?

AZ ÖRDÖG. Négykor indul a vonatom, megyek. Mégegyszer bocsánat, méltóságos asszonyom. Így jár az, aki nem tudja, milyen fontos dolgot bíznak rá. Csak sejtettem volna is, hogy abban a levélben olyan lelki válságoknak ...

JÁNOS *szigorúan.* Nem fogom megengedni, hogy bármily burkoltan is, de meggyanusítsad ezt a levelet. Őméltóságához engem a legmélyebb tisztelet köteléke fűz. Abban a levélben nem lehetett más, mint valami közömbös értesítés. Ezt te tudhatod a legjobban.

AZ ÖRDÖG. Ebben igazad van. *Áll és vár.*

JÁNOS. Le fogsz késni a vonatról.

AZ ÖRDÖG *meghajol.* Asszonyom. *Kezet*

fog Jánossal. Szervusz. Még egyszer bocsánat a levélért. *El a bejáratajtón.*

KILENCEDIK JELENET.

Jolán, János, majd az ördög.

Jolán. Nem azt bánom, hogy nem adta át a levelet... Most már odaadnék egy csomó évet az életemből, ha nem dobattam volna a tűzbe.

János. De hát mi volt abban a levélben?

Jolán. Minden, amit tudsz. Minden, amit most el is mondtam. *A tűzbe néz.* És most ott ég... az első szerelmes levelem... az én szegény, reszkető kis írásom... amit együtt akartam veled olvasni. Igaza van. Nem volt rá szükség. De most szükség volna rá... azért kértem, mert ennél akartam most megrészegedni... most itt... nem tudok nélküle... nem tudom nélküle elveszteni a józanságomat... *Szenvedélyesen.* János...

ott benn a műteremben... tegnap... láttam tokaji bort... adj inni belőle...

JÁNOS. Hozom... menyasszonyom! *A műterembe rohan. Jolán lassan, boldogan utána indul.*

AZ ÖRDÖG *belép a bejáratajtón, sapkában, bundával, kis utitáskával.* Ma határozottan szórakozott napom van. *Levelet húz elő a külső zsebéből.* Hát nem egy számlát adtam oda az előbb ehelyett a levél helyett? *Átadja Jolánnak a levelet.*

JOLÁN *feltépi a levelet, ráismer. Örömmel sikolt fel.* Ez az! *A kebléhez szorítja.* János! *Berohan utána a műterembe.*

TIZEDIK JELENET.

Az ördög egyedül.

Az ördög egyedül marad. Maga elé néz, nagyon komolyan. Aztán lassan a műteremajtóra néz. Majd megint a földre. A közönségre néz.

Miután mégegyszer a műterem ajtóra nézett, előrejön, egészen a szinpad elejére, arcán lát-

szik, hogy a közönségnek mondani akar valamit. Mikor odaért, egy pillanatig hallgat, aztán az artisták rendes mozdulatával és arckifejezésével, amellyel egy produkciót befejeznek, halkan, röviden, de élesen ennyit mond:

— Voilà!!

Hirtelen felkapja a táskáját, amit az előbb letett a földre és nagyon gyorsan távozik a bejáratajtón. Az ajtót becsapja. Nagyon rövidke szünet. Aztán hirtelen függöny.